List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

—

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka .. (431) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite je takoj.

Štev. (No.) 430. Chicago, Ill., 7. decembra (December) 1915. Leto (Vol.) X.

Meyer Londonov predlog.

Včeraj se je v Washingtonu sešel 64. kongres Zedinjenih držav. Socialistična stranka ima v njem enega edinega zastopnika; to je sodrug Meyer London, ki je bil izvoljen v vzhodnem New Yorku. Med množico nasprotnikov se ta edini mandat takorekoč izgubi. Meščanske stranke imajo v kongresu 224 demokratov, 196 republikancev, 7 progresistov in enega "neodvisnega". V tej masi kapitalističnih interesentov je položaj edinega socialista skoraj brezupen. Če ne doseže niti drobtinice vidnega, pozitivnega uspeha, mu ne more nihče ničesar očitati, kajti tudi Meyer London ni bil izvoljen kot čarodejnik, ampak le kot poslanec.

Kljub temu smo prepričani, da ne ostane njegova izvolitev brez pomena za stranko in za zavedno delavstvo. Čim maloštevilnejša je kakšna opozicija napram vladajoči stranki, tembolj prihaja v poštev osebnost njenih članov. Stranka, ki ima v parlamentu mnogo svojih zastopnikov, lahko pretrpi, če so nekateri med njimi slabši. Obe "glavni" stranki, demokratična in republikanska, imata celo mnogo več slabih, kakor dobrih poslancev — slabih tudi z njihovega lastnega stališča. Ali to jih ne boli; da imajo le nekoliko sposobnih, ki se znajo v debati in pri ostalem delu postaviti za strankine interese, pa so zadovoljni; za vse druge jim zadostuje, da jih imajo pri glasovanjih na vrvici.

Kar se tiče sodruga Londona, je pa vse odvisno od njegovih osebnih sposobnosti. Poleg njega ni nikogar, da bi dopolnjeval, česar ne stori on, nikogar, s komur bi mogel deliti parlamentarno delo. Kar opravi sam, bo opravljeno, in če bi to bilo slabo, tedaj bi bilo slabo vse socialistično delo v kongresu.

Na srečo spada sodrug London med one ameriške socialiste, ki so že praktično in teoretično dokazali, da so na svojem mestu in od katerih sme stranka pričakovati — ne čudežev, pač pa toliko dela, kolikor ga more opraviti zanesljiv, sposoben, znanstveno podkovav in priden sodrug.

To pa že pomeni mnogo. V kongresu se bo slišala socialistična beseda, nepopačena in neustrašna, in ne bo se mogla zatajiti. Med vso množico nasprotnikov bo celo dosti takih, ki jo bodo slišali prvič v svojem življenju in marsikdo bo debelo gledal, če bo spoznal, da je socializem v resnici vse drugačen, nego si ga je dotlej slikal po pojmih, ki jih je dobival iz napačnih virov.

Prvo dejanje sodruga Londona v kongresu je tako, da še bolj utrjuje upe, ki jih je stranka imela takoj po njegovi izvolitvi. Tiče se miru in bo napravila v dobi, ko se predlagajo kongresu ogromne zahteve za militarizem, še povečan vtisk.

Predlog sodruga Londona poziva predsednika Zedinjenih držav, da stopi v stik z vladami drugih nevtralnih dežel zaradi sklicanja konference, ki naj bi se potrudila, da ustavi vojno. Obenem obsega predlog tudi načela, ki naj bi se vpoštevala pri sklepanju miru.

Nihče ne more vedeti, če bo imel predlog kaj stvarnega uspeha ali ne. Uganiti se ne more, česa kongres sprejme ali ne. In če ga sprejme, je negotovo, ali se posreči sestanek predlagane konference. In če se konferenca snide, je vprašanje, ali doseže res mir.

Kljub temu je predlog tako umesten, da bi moral ves kongres kakor en mož glasovati zanj, če bi hotel ustreči potrebam dobe po svojih najboljših močeh.

Mi ne cenimo nič kaj visoko raznih mirovnih poizkusov, ki prihajajo že več kakor leto dni od vsakovrstnih privatnih družb in posameznikov. Fordova ekspedicija v Evropo, ki je zadnji eksperiment te vrste, se nam zdi pavlihovstvo. Toda med temi diletantizmi in Londonovim predlogom je razlika kakor noč in dan.

Kar predlaga socialistični poslanec, ni privatna igra. Celo če bi poizkusil Wilson iz lastne iniciative posredovati, ne bi imelo to enakega pomena, kakor če ga pozove kongres s svojim sklepom na posredovanje. Ako stoji za predsednikom kongres, je Wilsonova beseda glas Amerike, in vsaj na vlade nevtralnih dežel mora to napraviti drugačen vtisk, kakor Fordovo romanje ali pa Bryanove pridige.

Važen del Londonovega predloga so načela, ki naj bi bila merodajna za sklepanje miru. To so ista načela, ki so jih izrekle razne socialistične stranke na svojih konferencah, in če bi jih sprejel kongres v imenu Zedinjenih držav, bi ideja pravičnosti s tem mnogo pridobila.

Ameriški kongres nima take moči, da bi prisilil evropske vlade na odobritev svojega sklepa. Ali če se mu ne posreči, kar predlaga njegov član sodrug London, se je vsaj rešil vsake odgovornosti. Ker pa ni prerokov in ne more nihče v zvezdah čitati, kakšen bo uspeh pri nevtralnih in vojskujočih se deželah, je kongres moralno dolžan storiti za dosego miru, kar je v njegovih močeh, in Londonov predlog mu daje najlepšo priliko za to.

Resolucija, ki jo predlaga socialistični poslanec, se glasi:

"Ker ne more narod Zedinjenih držav, dasi je nevtralen, biti ravnodušen vpričo bratomornege konflikta, ki pustoši Evropo;

ker izpodriva zakon fizične sile, čimdalje traje vojna, tembolj vsak drugi zakon človeškega ravnanja;

ker je ugnala vojna miljone Američanov v stanje strahu, ki ogroža normalni razvoj tega naroda in zatemnjuje realna vprašanja, ki se javljajo naši generaciji, z umetno vstvarjenim vprašanjem oboroževanja proti nevidnemu in neizrecnemu sovražniku;

ker bi izjava nacionalnega zakonodajstva največjega nevtralnega naroda na svetu v prilog takojšnji konferenci nevtralnih narodov okrepčala rko predsednika Zedinjenih držav v njegovem trudu za mednaroden mir:

skleneta senat in poslanska zbornica Zedinjenih držav v Ameriki, zbrana v kongresu, da pozivamo s tem predsednika, naj skliče konferenco nevtralnih dežel, ki naj ponudi bojujočim se narodom svoje posredovanje in naj zboruje trajno do konca vojne;

izreka se nadalje, da se po mnenju senata in poslanske zbornice lahko doseže trajen mir, če se sprejmejo sledeča načela za podlago razprav omenjene konference:

1. Da se zapuste zasedeni kraji;
2. Da se osvobode podjarmljeni narodi;
3. Da se uvede v Alzaciji in Loreni, na Poljskem in na Finskem splošno glasovanje narodov, kam hočejo spadati;
4. Da se odpravijo politične in meščanske omejitve židov, kjerkoli še obstoje;
5. Svoboda na morju;
6. Postopno skupno razoroženje;
7. Ustanovitev mednarodnega razsodišča in trgovski bojkot kot kazensko sredstvo zoper preziranje razsodiščnih odlokov."

Vse na račun delavstva.

Lahko se prizna, da se angleški način vladanja precej razlikuje od vzhodno evropskega, bodisi nemškega, avstrijskega ali pa ruskega. Četudi je Anglija monarhija, vendar ne more noben kralj in noben minister poskušati, da bi vladal absolutistično. Niti v republikah nima ljudsko mnenje toliko vpliva in ni organizirano delavstvo od najvišjih vladnih organov tako vpoštevano kakor na Angleškem.

V Berlinu, Petrogradu in na Dunaju bi bilo naravnost nezaslišano, da bi šel minister med delavce in jim govoril na shodih. Na Angleškem je to, zlasti odkar je vojna, že nekaj vsakdanjega. Municijski minister Lloyd George se je posebno v prvih časih po svojem imenovanju več gibal med delavci kakor v kakšnih drugih krogih. Ne le da je govoril, ampak tudi debatiral je z delavskimi govorniki, in nič se mu ni zdelo, da bi se bil s tem kaj ponižal.

Politično življenje na Angleškem je torej res bolj demokratično kakor v mnogih drugih državah. Prav zato pa je Anglija dežela, v kateri se lahko mnogo bolje poučimo o absolutnih nedostatkih sedanje države kakor marsikje drugod. Če bi bila Velika Britanija republika, bi se izpremenilo toliko, da bi bilo nekoliko manje srednjeveških ceremonij, da bi imeli krono v kakšnem muzeju in da bi si prihranili stroške za vzdrževanje dvora. Sicer pa je na Angleškem tudi sedaj skoraj vse tako kakor v republiki.

Vpraša pa se: Je li zato dobro?

Dne 30. novembra je bil sam ministrski predsednik Asquith na konferenci londonskih strokovnih organizacij in je tam govoril pred delavskimi delegati. Rotil je delavce, naj se odrečejo, dokler traje vojna, vsakemu zboljšanju plač. Iz patriotičnih razlogov naj ravnajo tako. Angleška pleča, je dejal, so pač sposobna, da preneso vsako breme, ki jim ga naloži vojna.

Najznačilnejši odstavki njegovega govora so sledeči:

"Vsak pretiran dohodek, bodisi v obliki plače ali pa v obliki profita, ki ne najde kot davek ali pa kot posojilo svoje poti nazaj k državi, ali pa se ne porabi v potrebnih industrijah ali v javni službi, je v enaki meri izguba za nacionalne dohodke in vire, torej v enaki meri izguba za nacionalno stvar. Zato se obrača vlada do voditeljev strokovnih organizacij, da bi s svojim vplivom preprečili splošne mezdne zahteve. Dasi so nekatere industrije trpele vsled vojne, je vendar po najboljših cenitvah okrog štiri in pol miljona delavcev dobilo v tem času znatne priboljške.

Na drugi strani smo doživeli znatno zvišanje življenskih cen. Živež se je podražil za 40 odstotkov, stanarina za dva, svečava in kurjeva za 25, obleke za 25 odstotkov. Kljub temu žive delavci sedaj bolje kakor pred vojno.

Zato naj delavci sedaj opuste boj za pravice, ki bi bil ob drugem času morda opravičen, da pomagajo na svoj način izvršiti veliko nalogo, ob kateri imamo skupne interese in od katere je odvisno naše materijalno bogastvo, kakor tuid čast in življenje naroda."

Kancelar državnega zaklada Reginald McKenna je govoril v enakem zmislu in je dejal, da je sedanje večje dohodke delavcev povzročilo pomnoženo čezurno delo in povečani osebni napori. Zahteve po zvišanju plače pa naj bi delavci opustili, ker jih mora nazadnje vendar le vlada plačati, kateri se podražuje vojni materijal. Naši vojaki in mornarji morajo imeti puške, pa če bi porabili zadnji šiling za to. Vsakdo naj se vpraša sam, če ima pravico navijati cene takih predmetov. Ker smo vzeli bogatinom 50 odstotkov njihovih zvišanih profitov, imamo pravico zahtevati od delavca, naj odda državi 50 odstotkov svojih zvišanih mezd kot posojilo, za katero bo država plačevala obresti. Tisti, ki hočejo večje plače, morajo pokazati, da znajo varčevati."

Kdor se zamisli, da je v koži Asquitha in McKenne, bo lahko razumel te govore. Toda razumeti in odobravati je razlika. Delavec spozna iz govorov angleških ministrov lahko, da je sedanja država, kapitalistična država, nesposobna za rešitev svojih lastnih problemov, čim stopijo v nekoliko ostrejših oblikah prednjo.

Anglija je res storila več kakor druge dežele, da vpreže bogate sloje pred voz nacionalnih bremen. Novi zakon o dohodninskem davku je zelo progresiven in nalaga na velike dohodke take odstotke kakor v nobeni drugi deželi ne. To je seveda prav; ali razlika med dohodki kapitalista in delavca vendar ostaja. Kdor ima pet miljonov dohodkov na leto, se še vedno lahko smeje, če mora plačati dva miljona davka. S tremi ali pa tudi z enim miljonom se tudi še brezskrbno živi. Če mora plačati delavec od osemsto ali tisoč dolarjev dva odstotka davka, je breme zanj mnogo bolj občutno. Kapitalist bo imel manj denarja za špekulacije, delavec si mora odtrgati davčni denar od svojih potrebščin.

McKenna pravi, da bo morala vlada puške draže plačevati, če bodo delavci dobili večjo mezdo. Verjetno je to. Saj jih plačuje tudi sedaj predrago; več mora dajati zanje, nego so vredne, ker hočejo imeti fabrikanti svoj profit. Ali delavci niso krivi, da je sistem tak; svojega želodca se ne morejo iznebiti in svojih otrok ne morejo pometati v Temzo, zato da ne bodo puške dražje.

Navsezadnje plačujejo tudi to podraženje vojnega materijala delavci; kajti državni denar nastaja kakor vsak drugi z delom. V kapitalistične blagajne je prišel kot profit, ustvarjen od delavcev, in kadar preide iz kapitalistove v državno blagajno, se njegov pravi značaj ne izpremeni.

Če bi hotela Asquith in McKenna varovati državno blagajno, bi jo morala v prvi vrsti varovati pred kapitalističnim ropom. Prihraniti bi ji morala to, kar plačuje sedaj po nepotrebnem kapitalistom v obliki profita. Vsa vojna industrija bi se morala podržaviti, tedaj bi bil prihranek tako velik, da bi se delavcem lahko plačevale poštene in časovnim potrebam primerne mezde, pa bi bilo blago za državo še vedno cenejše kakor je sedaj.

Ali da bi se mogle izenačiti razmere vseh delavnih ljudi, da ne bi ena skupina dosegala privilegij na račun drugih, bi morala biti vsa industrija, vsa produkcija sploh centralizirana. Kapitalističen sistem bi se moral umakniti socialističnemu; tedaj bi se lahko bremena enakomerno razdelila, da ne bi enih popolnoma potlačila, korist dela bi bila pa tudi za vse enaka. In Asquithu ne bi bilo treba pridigati zmernosti ravno tistim, ki imajo itak najmanje sredstev za nezmernost.

V državi Ohio je bilo pri volitvah tega meseca tudi glasovanje o prohibiciji. Ondotna protisalonska liga je s svojimi podružnicami potrošila čez sto tisoč dolarjev za agitacijo. Samo Bryanovo potovanje je veljalo, kakor poroča rev. W. M. Hindman iz Columbus, 3613 dolarjev. — Vidi se torej, da je prohibicija že še tudi kaj druzega kakor boj zoper pijančevanje.

Žagaj, žagaj -- da boš spal.

Mrs. Rowe, predstojinca oddelka za javno blagînjo v slavnem mestu Chicago, je iznašla metodo za rešitev vprašanja brezposelnosti. Samo zlobni jeziki pravijo, da se ni v tem miljonskem mestu doslej še nič storilo za brezposelne. Tu imamo n. pr. mestno prenočišče. Tudi v policijskem zaporu je včasi lahko kdo prenočeval, če niso bili tisti krasni prostori prenapolnjeni s hudodelci, pijanci in takimi, ki jih je policija vjela na slepo srečo.

In lani — lani smo imeli celo komisijo, ki je študirala problem brezposelnosti, študirala vso dolgo zimo, študirala toliko časa, da so se ceste osušile in je zapustil mesto, kdor je le mogel.

Ampak Mrs. Rowe bo sedaj rešila vprašanje. Ločila bo namreč kozle od jagnjet, brezposelne delavce od trampov.

Kako bo to spoznala?

O! Prav enostavno. Vse velike ideje so enostavne, tudi Mrs. Rowe se drži tega načela.

Mesto Chicago je nakupilo drv za zimo. Ta drva je treba žagati. Za žaganje se mora plačati mezda, kajti žaganje je delo.

Mrs. Rowe je modrejša. Zima je tu, v mestu je že sedaj vse polno brezposelnih, čim bolj bo pritiskal mraz, tem več jih bo. Ti ljudje si bodo želeli ponoči strehe nad glavo. V mestnem prenočišču bo nekaj prostora. Ali kdor bo hotel tja položiti svojo trudno glavo, naj žaga drva. Tri ure mora žagati, potem sme spati v prenočišču in dobi zjutraj "coffee." Kako se pravi tisti vodi po slovensko, ne vemo; da ni kava, pa vemo.

Tako bodo drva sežagana in delo bo spravljeno tako poceni, da ceneje sploh ne more biti.

Odpuščanje! Zmotili smo se. Mrs. Rowe ni napravila tega krasnega načrta zato, da se poceni sežagajo mestna drva, ampak da se pomaga brezposelnim. Njena filozofija je jasna in razumljiva: Trampi ne bodo hoteli žagati, ne bodo dobili prenočišča, pa bodo rekli mestu good bye. Brezposeln delavec pa bo pokazal svojo vrednost s tem, da bo žagal.

Po našem skromnem mnenju je odtod pa do rešitve brezposelnostnega problema še dolga pot Lani je bilo pogostoma ne le mestno prenočišče, ampak tudi vsi hodniki v mestni hiši, vsi policijski zapori, Hull house in podobna poslopja ter vsi tisti "hoteli", kjer se prenočuje za deset centov, prenapolnjeni, pa je vendar blodilo še na tisoče delavcev vso noč po chicaških ulicah in iskalo kakšen kot, kjer vsaj burja ne bi brila. Zdi se torej, da bi bilo treba več prilike za prenočevanje, ne pa, da se še sedanja otežkočuje.

Ali gospa predstojnica misli, da bodo po njenem načrtu najprej tisti brezposelni prišli do prenočišča, ki so najbolj vredni te dobrote.

Nemara se cenjena dama moti. Žaganje je navidezno zelo enostavno opravilo. Toda kdor ni za to, ni za to, pa je lahko za druge reči, ki so morda težje kakor žaganje. Mrs. Rowe najbrže ne zna krpati čevljev, dasi se smatra to za nizko delo; gotovo je pa prepričana, da zna kaj boljšega.

Da je to žaganje prav slaba izkušnja, je bilo povedano že v nekem vladnem poročilu. Ideja žaganja se namreč ni porodila v glavi naše chicaške dame, ampak z njo so že drugod delali poskuse, in omenjeno vladno poročilo pravi o tem:

"Izkušnja je taka, da se zelo lahko izvrši, ali taka tudi, da nič ne zadovoljuje. Človek lahko žaga drva kratek čas ali pa tudi ves dan, pa je navsezadnje vendar nezanesljiv in nestalen. Drugi ljudje morda niso sposobni, da bi žagali ali sekali drva, pa so vendar lahko zelo potrebni, pa tudi zelo sposobni, če dobe drugo opravilo. Kaj to sploh pove, če žaga človek drva, ali pa če jih ne žaga? Gotovo ne pove, kaj da zna najbolje in česa najbolj potrebuje."

Tako je. Ta izkušnja z žaganjem je bluff.

Nič ne bi ugovarjali, če bi dama rekla: Drva morajo biti sežagana in ker so brezposebni delavci najbolj potrebni, naj jih oni žagajo.

Ali tedaj predvem ne bi smela označevati žaganja za dobrodelnost. Žaganje je delo. Vprašati bi bilo torej treba brezposelne, kdo zna žagati drva in plačati bi bilo treba za to delo toliko, kolikor je vredno, ne pa eno borno prenočevanje in šalico pobarvanega kropa.

Razun tega pa ne sme ostati mestno prenočišče zaprto tistim, ki ne znajo ali ne morejo žagati. Zakaj brezposebni delavci imajo moralno pravico zahtevati od družbe, da jim omogoči prebiti tisti čas, ko ne morejo ničesar zaslužiti. Delali so za družbo prej, delali bodo zanjo pozneje. Mestno prenočišče ni prisilna delavnica. In če se zahteva od brezposelnega, da naj išče dela, se mu ne sme vzeti za to potrebni čas z neplačanim delom.

Prihraniti mezde žagarjev s tem, da se uprežejo brezposelni, se pravi varčevati. Občini je treba varčevanja. Ali tam naj se varčuje, kjer je kaj in kjer se meče sedaj denar po nepotrebnem skozi okno, ne pa pri najpotrebnejših.

Gospa Rowe ne bi delala takih poskusov, če bi imelo mesto socialistično upravo.

Meseca oktobra so imele pruske, bavarske, saksonske in virtemberške čete 200.000 izgub. To je število po uradnih sesnanih. 200.000 mož v enem mesecu! In pri tem še ni prizadeta vsa nemška armada. Včasi se je ljudem grozno zdelo, če je bilo v vsej vojni toliko izgub. Sedaj je človek ob vso vrednost.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

Hren se je jezil na Bajića, češ: Sam je kriv; čemu je pa vabil v hišo Pesterja ,kakor bi mu ponujal svojo ženo. Gospa se je potegnila za Bajića in tako se je razlil potok besedi, nastal je prepirček, kakršnih je bilo v tej rodbini dosti, ki so se pa vsi končali v lepem sporazumu ali pa zmago gospe Minke. V tem zakonu se je nagibal praznik življenja svojo mavrično barvo, a vrivala se je na njeno mesto neomahljiva dolžnost. Vilar je zaradi priličja sicer poslušal prekljajoča se zakonska, toda razumel ni ničesar; njegove misli in večinoma tudi njegove oči o bile pri Danici. Vedno ga je vlekla v svoj magični krog. Sedela je tiha kakor dete, ki se igra v kotu, ter šivala na nekem prtu. Na licih sta ji rdeli rožnati lisi. Kadar je izpregovoril gospodin Franjo, se je lahno vzravnala in se s pokornim in mehkim pogledom ozrlananj, ker svaka njegova beseda je imela zanjo poseben pomen: razmnožila se je v mnogo drugih, s katerimi je govorila v svoji sanjavosti. Nabirala si je te besede, jih držala v spominu, da priplavajo takrat, ko njega ne bo več tukaj, zopet na površje in ji postanejo vir novih velikih misli, prepojenih z njegovo podobo. Zakaj tiste dni ni misllia o malenkostnih stvareh, sanjala je le o čem velikem in dobrem in gospodin Franjo je stal ob njenih sanjah na straži.

"Kaj pa, ali Bajićeva mati kdaj pride sem?" je vprašal, ko sta se bila zakonska nehala prerekati.

"Vsak dan pride in pravi, da se ji zdi pri nas prijetneje nego doma," je odgovorila gospa. "Tudi danes pride. Čez pol ure bo tukaj."

"Preden pride ona, odidem jaz," je rekel Hren in vstal, da se napravi v pisarno. "Gospa je sicer sama dobrota, toda njeno srbsko velikaštvo mi preseda. Njene težnje merijo v Srbijo, dasi je vdova po avstrijskem častniku. Ta bi nas z loparjem pognala iz Bosne, ko bi mogla. Vrtoglava je kakor njena snaha. To ti povem, Minkec, pazi na vsako svojo besedo, bodi oprezna, drži jezik za zobmi —"

"To se pa že postreže. Ne boj se, Vinko!" je porogljivo rekla ter pomagala soprogu nategniti suknjo.

S Hrenom se je odpravi. tudi Vilar, rekoč, da mora pri dnevi opraviti svoj posel v konaku. Gospa ga je povabila, naj se po svojem oravku ovrne na kavo, kar je rade volje obljubil.

Po preteku debele ure se je vrnil. Bajićeva mati je sedela že pri Hrenovih. Pozdravil jo je z izrazi hvaležnosti, da se gospa tudi v svojih težkih urah — iz teh besed je zvenelo toplo pomilovanje — spominja njegove prošnje.

"O gospod inženir, ne smete misliti, da so to žrtve z moje strani, ako prihajam vsak dan semkaj. Tu se počutim, kakor bi živela na odpočitku, v krogu teh ljubeznivih otrok — gospa je pokazala na Hrenove otroke in na Danico — se razvedrim in pozabim na sramoto, ki doma iz vseh kotov gleda name. Hvaležna sem vam, da ste me uvedli v pošteno hišo, kamor lahko hodim na oddih."

Sedli so. Gospodinja je nalivala kavo. Bajićeva mati je govorila o tem, kar ji je tlačilo srce. Tudi ona je slutila, kaj se bo zgodilo. "Glejte, gospod inženir, zdaj sem v takšnem položaju, da se z enim očesom jokam, z drugim pa se smejem," je govorila, brišoč si oči. "Ušla je nekoč svojemu očetu z mojim sinom, zdaj je ušla Saši za banjaluškim načelnikom, in lahko se zgodi, da uide kdaj še s tretjim in četrtim. Bog z njo! Vesela sem, da je odšla, zdaj pojde morda tudi njena sestra. Obžalujem pa Sašo, ker ne bo mogel preboleti tega udarca. 'Za njim pojdem in ubijem ga kakor steklega psa!' kriči v svoji obupnosti. 'Oba ne moreva ostati na svetu. Eden mora poginiti, jaz ali on! Če je inženir za prazne, v hitrem navalu srda izrečene besede zastavil svoje življenje, kaj bi ga jaz ne, ko mi je zapeljivec nagomilil toliko sramoto na glavo!' Tako grozi in divja. To je največje gorje, da jo on še vedno iskreno ljubi. To mi dela skrbi. Da ni tega, vsak dan bi poslala za njo čez hribe in doline par blagoslovov. Povejte mi, gospodine Franjo, kako naj ozdravim sinovo bolezen! Oprostite mojo bolest! Mati sem njegova."

Vilar je iskal besede obžalovanja in tolažbe, pa jih ni mogel najti.

"O-o — dvobojevala se bosta, a ne tako, kakor ste se vi z Buzdugo," je v solzah vzdihovala gospa. "Ko bi umrl za naša svobodo, kakor je to storil njegov junaški praded, onda bi ne plakala, ponašala bi se z njim, toda če pade v dvoboju z židom za vlačugo plemenitih Čobanov? Je li to častno zanj in zame??"

Vilar je miril, kolikor je mogel: poizkusil je z nebeško pravico, ki naj stoji na strani globoko užaljenega človeka; ko to ni izdalo, je poizkusil še z zemeljsko pravico, ki mora z vso silo zadeti krivičnika. Sam zase se na obe pravici ni kaj dosti zanašal, a govoril je prepričevalno, vneto in v deklamatorskem tonu. "Samo to vam rečem, milostiva, in to mora vedeti tudi načelnik, da se ne bo dolgo veselil svojega plena." Tako je končal in stara gospa se mu je naposled posmejala z zasolzenimi očmi, zakaj sprejemljiva je bila za mnogobesedje, ako je prišlo iz ust priljubljenega človeka.

Pogovor se je zasukal polagoma na druge stvari. Gospa Minka in Danica sta sedeli pri oknu in vbadali v svoje ročno delo. Otroci so se igrali v kotu. Atmosfera miru, udobnosti in zadovoljnosti je objela družbo; celo Bajićeva mati se je razvedrila. "Poglejte malo, gospodine Franjo, na Daničin vezilni razpon. Če spoznate samega sebe?"

Vilar je šel in se je nagnil k deklici. Gledal je na prt, razpet v oklepu štirih palic, ter migal z glavo, ker vezenje se mu je zdelo fino in umetno. Gospa Minka je nagajivo zrla nanj. "Nu, gospod inženir, ali poznate mladeniča pod jablano?" je vprašala.

Sklonil se je še niže in odgovoril: "Nič ne poznam."

"Pa se poglejte v ogledalo, če ste pozabili, kakšen ste. To se lahko pozabi."

"Mojemu bratu je pa res podoben."

"In brat je podoben vam."

"Bo tako." Močno mu je ugajalo krasno delo.

Bajićeva mati je izvadila iz nedrij ščipalnik in stopila kraj inženirja. Premotrivajoč, kako napreduje delo, je zadovoljno pritrknila z glavo in rekla: "Deklica ima velik talent. Škoda, da se za takšne ljudi nič ne stori. Vleče jih talent v neznane kraje, ki se zde zaprti, a oni ga vlečejo za seboj kot neko sladko breme, prikrito in od nikogar uvaževano." Iztegnila je kazalec in razkazala vse, kar je bilo na prtu. "Glejte, motiv je vzet iz narodne pesmi. Tu stoji široka jablana, pod njo mladenič, čigar poteze in kretnje so res vašim podobne. In mladenič sega po jabolku. Začetek tiste pesmi se glasi:

Rasla jabuka Ranku pred dvorom:
srebrno stablo, zlaćene grane,
zlaćene grane, biserno lišće,
biserno lišće, merdžan jabuke;
po njoj popalo sivo golublje — —

Vse se krasno ujema!"

Vilar je okrenil obraz k Daničinemu ušesu. Začutila je njegov topli dih na svojem licu in igla ji je zastala. Pred očmi ji je migljal njen Ranko na prtu, a gospodin Franjo si je ob njeni glavi želel, da bi bil sam z deklico, ki ume v svojo umetnost spravljati svojo ljubezen.

Ko se jim je zdelo, da so dosti olaskali lepo ročno delo, so izpregovorili o nesrečnem Jovici, ki tako dolgo čaka sodbe. Potem so začeli razpravljati o splošnem položaju v zasedenih pokrajinah in Vilar je pravil, kakšne sitnosti mu nastajajo z delavci.

Zmračilo se je, in Bajićeva mati se je poslovila. Inženir je ostal pozno v večer pri Hrenovih. Drugo jutro je pri zaznanju dneva zapustil Tuzlo.

43.

Začela se je zima. Zmrznilo je blato, voda, vsa zemja je okamenela. In na to ogromno grudo je padel sneg; težko se je pritiskal k njej. Gozdi so se upogibali pod sneženo odejo, smrečice ob poti so se pod snegom, natlačenim nanje, zdele podobne zakuklencem, belim medvedom, turškim ženam in drugim fantastnim bitjem. Vilar je hodil po planini, nadzoroval in vodil dela, spadajoča v njegov delokrog, streljal divjačino, gledal, kako so frčali hlodi po žlebovih v dolino. Ugajalo mu je zimsko delo, sprijaznil bi se bil s svojo usodo, da mu niso povzročali delavci s svojo neugnano nezadovoljnostjo velikih skrbi in težav.

Na zadnji plačilni dan meseca decembra bi bili drvarji do mrtvega pretepli paznika Gajerja, da ga ni rešil Vilar. V kolibi sta namreč izginila dva koca, in sicer Konjhodžićev in še nekega drugega Turka. Nekdo ju je ukradel in odnesel in treba ju je bilo plačati. Gajer je pri zadnjem izplačevanju v letu zahteval poleg pavšala za obrabo kocev tudi odškodnino za oba izgubljena komada, ki je bila za drvarje dosti občutna. Kakor bi jima podtaknil kdo ogenj v streho, tako sta zahrumela Turka, ko sta zaslišala, da jima odtegnejo toliko denarja. Zanju se je zavzel Tunguz in mnogi drugi, rekoč, da tesač ne more tičati vedno pod odejo in jo stražiti; samo opoldne in zvečer sme v kolibo, kako naj pazi na svojo stvar; plača naj paznik, ki se greje ves dan v kolibi in je najbrž sam spravil pogrešana koca v stran. Beseda je dala besedo in preden se je Vilar dobro zavedel resnosti položaja, so drvarji že s pestmi navalili na Gajerja. V trenotku, ko je ta, ogrožen od vseh strani, zagrabil za revolver, da ustreli onega, ki mu je najbliže, je priskočil Vilar in potegnil svoj revolver. Drvarji so obstali kakor okameneli, zavedajoč se nasilnega dejanja. Okolnost, da je gospodin Franjo posegel v spor, je liki mrzla lijavica udarila na druhal.

"Ne omadežujte si rok, ne prelivajte krvi, bratje! Bog jo je dal in Bog sam naj jo vzame!" je z ubitim glasom miril Trkulja. Brhki Batinić pa je skočil pred paznika ter zavihtel desnico; gradila in podirala bi ta krepka desnica, ko bi odločevala telesna moč. "Evo mene, ako si žejen nedolžne človeške krvi! Piškavega oreha ni vredno življenje v taboru, kjer se nahajaš ti, pasja duša!" je s preletečim glasom zavpil ter razgalil prsi. "Ustreli me, lopov!" Prihuljeni nasmeh, ki mu je razsvetil raskavi obraz, je pričal, da hoče obrniti kočljivo in resno stvar na šaljivo stran, ker se mu je tudi posrečilo.

Gajerju je omahnila roka z revolverjem. Gubančil je čelo, bliski jeze in sovraštva so mu švigali iz oči. Vilar je poravnal preporno stvar. "Koca nista vredna tolike rabuke," je mirno rekel, vtaknivši orožje v tok. "Kdo ju ima na vesti, tega ni mogoče dognati, zato ju plačam sam."

Odhajajoč je zopet slišal slavoklice na sultana in pa staro graničarsko bojno pesem o puški drobni in tihoti grobni, o rani boleči in krvi rdeči.

Par dni pred novim letom je jahal zopet v Tuzlo po opravkih. Spotoma se je ustavil v hanu ob Spreči, da obračuni s Samojlom za mesec december. "O gospod inženir, kakšne stvari se gode pri nas!" je zastokal žid in zaplahutal s kaftanom. "Udarec za udarcem, trije zapored! Božjast naj me vrže, če ostanem čez svoj čas v tem prokletem kraju!"

"Bog pravični! Vendar ne boste bežali sedaj, ko ste bosenski vlastelin —!"

"Vse prodam in se vrnem na Ogrsko. Extra Hungariam — kako se že pravi tisto?"

"I — kakšni udarci so vas zadeli?"

"Predvčerajšnjim sem moral iztresti dva zaboja konzerv za prežganko v Sprečo. Plesneti so začele, in veste, milostivi gospod, kaj takšnega ne dam, da bi užival človek, čeprav je drvar. Ne pusti vest, pa je! To je prvi udarec."

"Kakšen je drugi?"

"To noč so vdrli hajduki v Etelkin kurnjak in vse so odnesli, kar je bilo tam perutnine. Etelka se je onesvestila, ko je davi zagledala takšen pokolj. Vsenaokrog so ležale odrezane kurje in purje glave, vse se je cedilo krvi. Nemudoma sem jo moral pustiti v Tuzlo."

"Mati nebeška — onesveščeno?"

"Osvestila se je zopet, a prevzele so jo takšne slabosti od živčnega pretresa ali kaj, da je mahoma sedla na voz. 'Sami-leben, moje življenje visi na lasu, jaz moram k doktorju!' je rekla. In se je odpeljala. Kaj hočete — ženska glava! Stroški bodo občutni. Doktor ji pogleda na jezik, jo potipa na žilo, potem poreče: 'Vzemite mrzel obkladek, gospa!' — a ona nato: "Mrzlega ne prenesem, zapišite topel obkladek!' — 'Onda vzemite toplega in brom pijte! Ta vas pomiri. Napišem vam recept.' In za takšno zdravljenje mu odrine debel bankovec. Ne veste, kakšna kavalirka je moja Etelka. Kadar pride iz Tuzle, mi naračuni toliko napitnin, honorarjev in toliko zdravil, da mi od samih številk miglja pred očmi. Nič ne de, samo da se vrne zdrava in srečna."

"Čudim se, da so se razbojniki upali v vaš kurnjak, ko se nahaja precej poleg orožniška straža. To so jim že mogočno zrastli rogovi."

"Veste, kaj so lopovi še napravili? Psu, ki ponoči tuli krog stražarne, so zavdali. Na poti pred stražarno so ga davi orožniki našli crknjenega. In v moj steljnjak so vrgli tlečo gobo. Še sreča, da se je tam nahajal sam vlažen mah, katerega se ni tako hitro prijelo. Da je tam suha stelja, zgorelo bi mi bilo to noč do kosti vse, vse." Samojlo je zamahnil z roko, kakor bi hotel presekati svet na dvoje. "Moje domovje bi bilo izpremenjeno v zgolj razvalino in sam bi bil zdaj morda bolj podoben pečeni repi nego človeku."

Vilar je izobrazil na licu sočutje, primerno prestani Samojlovi nesreči in oni, ki bi ga bila lahko zadela, pa ga ni. "Bog pravični vas je rešil nesreče, ker ste poštenjak in vaša gospa soproga rada daje Bošnjakom blago na počak."

"Drobno srce ima moja zvesta ženica. Bog bodi zahvaljen! A gospod Bajić, ta se je urezal s svojo Ljubico. I-i-i, zdaj se spominjam, zakaj se je Etelki tako mudilo v Tuzlo." Samojlo si je s kazalcem pomel čelo. "Radovednost jo je gnala tja. Mimo zvedavosti ne pozna nobene strasti. Radovedna pa je kakor veverica na drevesu. Čim prej je hotela zvedeti, kako se završi Bajićeva afera."

"Kaj je z gospodom komisarjem?"

Samojlo je zafrfotal z rokama in priskočil. "Bog pravični, kaj niste slišali, kako se je njegova stvar zasukala! Pod Konj-planino ste pa res nevedneži. Ura je enajst odbila in gospa Ljubica je sedaj že dve uri vdova pri živem soprogu. Imela je dva moža in eden je ugriznil danes v mater zemljo, kakor gotovo se imenujem Samuel Blaustift. Zapečatena je njena usoda, ta vozel je presekan. Danes ob devetih zjutraj sta se dvobojevala, namreč pl. Pester in Bajić."

"Kaj pravite?"

"Mesto Doboj sta si izvolila za dvoboj, ker stoji v sredi med Banjaluko in Tuzlo. Tam sta trčila, pa ne za šalo kakor vidva z Buzdugo. Tam je tekla kri, eden je živ padel in mrtev obležal. Sedaj v Tuzli že lahko vedo, kateri je propadel. Bog mojih prednikov mi je priča, da obžalujem oba, ker oba sta bila moja prijatelja in moje srce je rahločutno. Pogin enega ali drugega si štejem v nesrečo."

Inženir se je zresnil. Plačal je račun, potem se je odpravil. V mesto je prispel še toliko za dne, da je lahko šel še po svojih opravkih v konak. Na hodniku je srečal Hrena, ki ga je ves razvnet že od daleč pozdravljal. Stisnila sta si roki in uradnik ga je prijel za rokav ter ga vedel po hodniku na prikrit prostor. "Ali si slišal, France?" je šepetal goreči Hren v temačnem kotu.

"Nu, kako se je končalo?" je tiho vprašal Vilar.

"Bajić je ubil svojega prejšnjega predstojnika."

"Prav je storil."

Hren se je vzravnal, zamežal z desnim očesom in pomembno je zanihal z glavo. "Čemu se je pač lotil tuje žene! Tako se godi onim, ki grešе zoper zapoved božjo."

"Amen, prijatelj! Toda pristaviti je treba, da niso vsi soprogi, ki nosijo rogove, Bajići. Je li znano, kako se je vršil dvoboj?"

Tu je začel Hren, oziraje se po hodniku, skrivnostno praviti, kako se je zgodilo. Bajić se je peljal s svojima pričama v Doboj, kamor je pozval banjaluškega načelnika na krvavi sestanek. Dogovorili so na Bajićevo zahtevo zelo težke pogoje: eden mora obležati. Po žrebu je pristavil prvi strel načelniku: poslednjikrat se mu je posmejala sreča, a on se je ozrl nanjo kakor ujeta žival na nastavljeno vado zapeljivko. Ali ga je zapekla vest in je namenoma pomeril previsoko — tako so trdili njegovi prijatelji v konaku, prisojajoč mu plemenito kavalirsko misel — ali se mu je v razburjenosti zatresla roka, bodisi to ali ono — njegova krogla je sfrčala nad Bajićevo glavo. Komisar je pogodil bolje ter ga zadel v trebuh, na kar je po dveh mučnih urah nastopila smrt. "O," je naposled vzkliknil Hren in si s prstom potrkal na čelo, "jaz sem to že davno vedel, pa si nisem upal povedati. O takšnih stvareh treba molčati. Tako je bilo zapisano v knjigi usode in tako se je moralo zgoditi. Idi, France, na moj dom in počakaj me doma! Po mojo ženko je poslala Bajićeva mati, da ji druguje v teh težkih urah, a zdaj jo dobiš še doma." Tedaj so se odprla vrata, in majhen uradnik z veliko plešo se je zibal in gugal preko hodnika. "Moj načelnik —" je plaho zašepetal Hren ter prav odskočil. Po prstih se je splazil ob zidu v svojo pisarno.

Po svojem opravku v konaku je Vilar posetil Danico. Tudi v Hrenovem domu se je sukal pogovor edino o Bajićevi zadevi, ki sta jo inženir in gospa Minka prerešetala skoraj do onemoglosti. Parkrat je pokukala k njima Grgićeva majka. Pokazalo se je, da nima v sobi posebnega opravka, marveč jo je prignala zgolj želja, da pozdravi gospodina Franja, potem pa tudi radovednost, da pzve kaj o Bajiču. Ni mogla prikriti svoje razburjenosti. Na obrazu se ji je svetilo čuvstvo zadoščene škodoželjnosti, na ličnih mišicah ji je igravala zlobna radost. Liki vrtalka se je vrtela v pijanosti posrečenega maščevanja.

Ob štirih je gospa prižgala luč, nato se je odpravila k Bajićevi materi. Vilar je ostal sam z Danico in otroki. Nastopili so mu tisti blaženi trenotki, ki se jih človek dolgo spominja in o katerih pravi na stara leta, da so bili zlata pena, ako se je namreč že vdal resignaciji in ne zavida ničemur na svetu, niti zorni mladosti. Zdaj, ko ni bilo odraslih prič v sobi, se je Vilarjev pogled neprestano živahno in izzivajoče ustavljal na Danici. No deklica še vedno ni umela premeteno in smelo odgovarjati z očmi. Kakor žarnica se zableščeči njen kratki pogled, a mahoma ga zaključi naivno-krotek smehljaj, glava se nakloni, roka ji zastane nad vezenjem. V vsem njenem bitju se izraža nežna vdanost in neizrekljiva sreča. Šivati poiskuša, pa ne more. Dobro ve, da bi kdove kakšne nestvore našila na plahto, ker v teh sladkih hipih ji ni mogoče, prilepiti svoje misli k delu. Oba sta obhajala praznik ljubezni, oba sta čutila tisti dolg, ki je bil z močno roko za vse življenje zapisan v njiju srci. Otroci, čebljajoči v kotu, zanju niso imeli pomena. Molčala sta, kakor bi poslušala neki šepet duš, ki je povedal prav vse, kar se je godilo v notranjosti. Za vse na svetu bi ji ne bilo mogoče, izpregovoriti besedo. Hitro je minila ura. Po peti uri se je vrnil Hren iz službe z novico, da derejo Tuzlanci v gostih trumah pred mesto, kjer hočejo pričakati in pozdraviti zmagovalca v pravičnem dvoboju. Tudi uradniki so sklenili, da ga sprejmejo pred mestom. Toliko se je bil navdušil za Bajića, da mu je šel sam naproti. Vilar se mu je pridružil.

Mimo uradnikov in nekaterih častnikov je pred mestom čakala malone vsa pravoslavna občina. Brez agitacije, sama od sebe je prišla, da sprejme zmagovalca kot triumfatorja. Dočim so dosihdob samo kazinska gospoda govorila glasno in izzivajoče in so v podjarmljenem ljudstvu le šepetali, škripajoč z zobmi ter stiskajoč pesti, in se je le na planinah med hajduškimi četami glasila svobodna beseda, si je tisti večer tudi v mestu dal ljudski glas širokega duška. Ko se je pripeljal Bajić v spremstvu sekundantov, je zaoril iz sto in sto grl navdušeni klic: "Živio Bajić!" Nekteri so vpili: "Svakom zlu smrt je kraj!" drugi: "Slava in propast gre eno za drugim!", namigavajoč na svojega bivšega načelnika, obenem pa tudi na nasilniško moč sploh. Potem so tolpe pele srbske pesmi, dokler jih ni začelo razganjati orožništvo. Precej ko je bil Hren zapazil, da se začne demonstracija, je izginil z Vilarjeve strani ter jo pobrisal domov.

Med množicami je čakala tudi Bajićeva mati. Gospa je prestala tiste dni mnogo duševnih muk in skrbi za sina. Zmaga li pravična stvar pred strašnim sodiščem? Kolikrat je že zmagoslavno dvignil glavo tisti, ki je zakrivil zločin! Po njenih materinskih in praktičnih nazorih se sinu niti ni trebalo dvobojevati; on ni napravil sramote, zato mu je ni treba prati; Ljubica naj gre, kamor jo vleče srce; ako ni sreče z njo, onda je bolje, da je ni v hiši. Sramoval naj bi se pl. Pester, ki je sreče tat. Tako je mislila in tako je učila sina, preden je šel v boj. Seveda opravila s takšnimi razlogi ni ničesar. Ko je odšel, je legla velika obupanost nanjo. Ves dan se ni dotaknila hrane, vsa izgubljena je strmela predse, nobena stvar je ni mogla količkaj razvedriti, nikjer ni našla pokoja: zdaj sede in se zatopi v mučne skrbi, zdaj pošeta po osamelih prostorih, da bi si z delom pregnala težko moro, in neprestano ji vrta v glavi neznosna misel: Kaj bo, ako propade Saša? Ali s tem zabriše sramoto? Vso noč ni mogla zaspati. Ko bi poginil njen sin v boju za srbsko domovino, onda bi rekla z majko deveterih Jugovićev, padlih na Kosovem polju: Bogu hvala na njegovem daru! — a tu naj propade zaradi nesramne ženske, ki se je izneverila svojemu rodu in svojemu možu! Drugo jutro je ležala malone v nezavesti. Hipoma pa ji je odleglo, ko je dobila proti poldnevu brzojavko, ki jo je obvestila o izidu dvoboja. In zavrisnila je njena duša, ko je Katica po kratkem premisleku spravila najpotrebnejše reči v zaboj, naročila voz in se odpeljala, da se vrne preko Save v Banat k svojim roditeljem. "Z Bogom, z Bogom!" je veselo klicala gospa, videč, da se pelje neljuba deklica v smeri Majevice-planine, dočim se je sin vračal z nasprotne strani. "Hvala Bogu, zdaj zavlada zopet mir v naši hiši! Sama bodeva s Sašo," je šepetala. Zvečer je šla, še preden so se zbrale množice, z gospo Hrenovo pred mesto, kjer je debelo uro čakala na sina. In ko je prišel, je zletela preden, se ga oklenila in mu položila glavo na prsi, kakor da je prišel po dolgih letih odsotnosti z drugega sveta.

— (Nadaljevanje.)

Nekakšen meščanski odbor v Chicagi je nabral doslej 171.000 dolarjev in nabira še nadalje denar, zato, da bi imeli prihodnje leto republičani in demokratje svoje konvencije tukaj.—Politična načela so postranska reč, kupčija je prvo.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1894. Inkorporirano 24. februva 1908 v državi Kansas

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 33, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.

Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša $1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

NAZNANILO.

Ely, Minn.

Apeliram na vse člane društva štev. 20. A. S. B. P. D., da se polnoštevilno udeleže prihodnje redne mesečne in obenem letne seje, katera se vrši v nedeljo dne 12. decembra t. l. točno ob 2. popoldne v Frank Virantovi dvorani.

Na tej seji se bo volil novi odbor za leto 1916. Razmotrivale se bodo tudi razne druge zadeve, tičoče se društva.

Kdor se ne udeleži te seje, bo kaznovan po določilu zadnje seje; izvzeti so samo bolniki in izven delokroga živeči člani.

Sobratski pozdrav!

Frank Martinjak, tajnik.

Kdaj bi moral biti božič?

Krščanske cerkve praznujejo božič, t. j. rojstvo Jezusovo meseca decembra ob zimskem solnocokretu. Pravoslavna cerkev ga praznuje po našem novem letu, ali po njenem koledarju je takrat še december. Za datum tega praznika pa ni nobene prave podlage in razni bogoslovci so si bili zelo navskriž glede na vprašanje, kdaj da je bil Jezus rojen. Moderni zgodovinarji sploh dvomijo o eksistenci zgodovinskega Jezusa, ker ni za njegovo življenje nobenega količkaj zanesljivega dokaza, kar pa se pripoveduje o njegovih doživljajih, je večinoma najti že v drugih mitologijah, eposih in verskih pravljicah.

Cerkev, zlasti katoliška, seveda ne odneha od svojih naukov, ker je eksistenca svetopisemskega Jezusa po njenih nazorih neizogibna za obstanek vere same. Ali kdaj da je bil njen ustanovitelj rojen, vendar ne more povedati.

Neki rimski katoliški list je pisal, da so pričeli praznovati božič šele v četrtem stoletju po Kristu. Klement Aleksandrijski, ki je živel v drugi polovici drugega stoletja in v prvi tretjega, naglaša, da je zelo težavna stvar določiti dobo leta, v kateri se je rodil Kristus. Nekateri egiptovski bogoslovci so trdili, da se je Kristus rodil 26. maja, dočim so nekateri grški bogoslovci trdili, da se je rodil 19. ali 20. aprila. Leta 243. je pisal neki bogoslovec, da se je Jezus rodil 28. marca. V 18. stoletju je zbral jezuit Lupi vse, kar se je o tem vprašanju pisalo v starih časih, ter je prišel do zaključka, da ga ni meseca v letu, za kateri ni eden ali drugi pisatelj trdil, da je to mesec rojstva Kristovega. V evangeliju sv. Luke se čita, da je v tistih dneh, ko se je Kristus rodil, izdal rimski cesar Avgust povelje, naj se izvede popisovanje prebivalstva po rimskem cesarstvu, toda ni se mogel določiti mesec, v katerem je bil izdan omenjeni dekret, in koliko časa da se je dalo prebivalstvu, da se dá popisovati. Gotovo je edino to po sporočilu sv. Gregorija Nazaianzenskega, da se je v Carigradu že leta 379. praznoval božič dne 25. decembra.

Sir za vojake.

Soproga inženirja Evgena Kleina v Temešvaru na Ogrskem nima sicer ne ene pedi zemlje in ne ene kravice, sploh, razen kanarčka nobene živalice, pa je vendar ponudila vojaški intendanci, da dobavi za armado večjo množino sira. Intendanca je sir naročila in gospa inženerka je pridobila agenta Julija Ssicsaka, da preskrbi sir. Ta je poskrbel premalo sira in kar ga je preskrbel, še tisti je bil slab. Izvedenec Ivan Antoluska ga je kot zastopnik intendature najprej zavrnil, ko pa ga je Scicsaki podkupil, je smrdljivi sir vendar prevzel. Kaj so s takim sirom vojaki storili, ni znano, pač pa je znano, da je bil Antoluska obsojen na 2 leti, Scicsaki na 3 mesece in 200 K globe, bančni ravnatelj Žiga Szana, ki je bil tudi pri tej družbi, na 3 mesece in 1000 K globe. Gospa inženerka je bila oproščena, češ, da ni vedela, da je sir slab.

Elektrika v hlačah.

Profesor na obrtni šoli v Inomostu, Maks Beck in dunajski zdravnik profesor dr. Schroetter, sta izumila spodnje hlače, ki se dajo električno ogreti. To je zlasti važno za vojake pozimi. Spodnje hlače so voljne in se oblečejo kakor vsake druge hlače, vpletene pa so v te hlače posebne žice. Take hlače tehtajo 580 gramov. Elektrika se napelje vanje s posredovanjem kabla, ki je lahko 500 metrov dolg. Te hlače grejejo vse telo in tudi roke, če jih drži dotičnik v žepu. Električni tok znaša lahko 250 vat. Kdor ima take spodnje hlače, regulira sam kontakt, kakor hoče. Par takih spodnjih hlač velja 80 do 100 kron, stroški za elektriko pa na uro 5 do 10 vinarjev. Poskusi z modeli so se jako dobro obnesli in se je tudi izkazalo, da so popolnoma varne. Upati je, da se začne takoj z izdelovanjem takih hlač.

Ogrski uspehi.

Avstrijski listi poročajo:

"Monarhija doslej ni imela skupnega grba. Znaki, katere so rabili skupni (avstro-ogrski) uradi, zlasti pa armada in diplomatično zastopstvo, so imeli bolj avstrijski značaj in dvoglavi orel je reprezentiral tudi ogrske dežele. Sedaj dobi Ogrska svoj poseben enakopraven prostor v skupnem državnem simbolu. Ogrski državi je prepuščen popolnoma ravnopraven prostor in priznano ji je posebno odlikovanje s tem, da je postavljen grb Bosne in Hercegovine pod okrilje svetoštefanske krone. Državnopravna enakopravnost Ogrske je izvedena sedaj tudi v armadi in mornarici."

Mi se v splošnem malo brigamo za državnopravne simbole. Ali ta reč pomeni dve zanimivosti: Prva je ta, da dosega Ogrska v tej vojni politične uspehe, s katerimi boljinbolj prihaja na prvo mesto v monarhiji; druga je ta, da na Dunaju in v Budimpešti prav nič ne mislijo na tiste sanje, s katerimi s ustvarjajo "patriotični" Jugoslovani v Avstriji, namreč o združitvi jugoslovanskih dežel "pod slavnim habsburškim žezlom." Le Bošnjaki zdaj lahko vidijo, kam jih mislijo stlačiti.

Velikanski most.

Iz Tokia poročajo, da je dal japonski stavbni minister izdelati načrte za zgradbo ogromnega mostu preko morske ožine Šimonoseki. Stavbni stroški bodo znašali 335 miljonov frankov.

Naša desetletnica.

Koncem decembra poteče deset let, odkar izhaja "Proletarec." Meseca januarja 1906. je izšla njega prva številka; **s prvo izdajo leta 1906. stopa torej list v drugo desetletje svojega obstanka.** Deset let je kratka doba, pa je tudi dolga; v zgodovini sveta šteje jako malo, v zgodovini modernega delavskega gibanja, v življenju delavskega lista pa obsega tako množino dogodkov, toliko dela, truda, boja skrbi in uspehov, da se je že vredno koncem takega razdobja malo ozreti nazaj in pogledati, koliko upov se je uresničilo, koliko se jih je izjalovilo, koliko ciljev je doseženih, koliko jih je še daleč na poti.

Zaradi tega izide prva januarska številka "Proletarca" kot "jubilejna" izdaja in bo v tem zmislu urejena.

Vse slovensko socialistično gibanje v tej deželi je spojeno s "Proletarcem". Zavedni proletariat našega naroda v Ameriki je že davno spoznal, da je "Proletarec" kot slovenski glasnik Jugoslovanske Socialistične Zveze edini izmed vseh tukajšnjih listov resnično delavski, dasi se poslužuje tega imena iz reklamnih ozirov skoro vse slovensko časopisje v Ameriki. **"Proletarec" zastopa interese delavskega razreda in ne pozna v tem oziru nobenega kompromisa.** Kar je delavstvu škodljivo, je škodljivo, in se ne more z nobenim obračanjem in z nobenim "postavljanjem na stališče" izpremeniti v koristno. Zato **se ni postavljal "Proletarec" nikdar na nobeno drugo stališče kakor na delavsko, in se tudi za naprej ne bo dal premakniti.**

Svet je velik in življenje je pisano. Mnogo je velikih, globoko v interese človeštva segajočih dogodkov tudi izven rudniške jame, tovarne in delavnice. Ali tistega, kar se godi v parlamentih in vladnih uradih, v kabinetih diplomacije in za kulisami politike, v taborih in na bojiščih, ne sme delavec gledati z drugimi očmi kakor z delavčevimi, če noče izgubiti samega sebe in postati žoga sil, ki se hočejo igrati z njim.

"Proletarec" se je vestno trudil, da bi bil delavcu zvest svetovalec in vodja na potih, ki se tisočkrat križajo in kakor mreža prepletajo; vpričo vseh dogodkov tega življenja je luščil jedro iz skorje in lupine ter izkušal pokazati delavcem, kje so njihovi interesi in kakšna je metoda za njih zaščito.

S svojo nepopustljivostjo in doslednostjo si je "Proletarec" seveda pridobil mnogo sovražnikov. Ali naloga delavskega lista ni delati prijazen obraz tistemu, ki bi se sicer jezil. Kdor se bojuje za veliko načelo, mu mora ostati zvest tudi v najljutejšem viharju, in "Proletarec" lahko pravi, da mu je ostal zvest vseh deset let.

Temu velikemu načelu pa je "Proletarec" ravno s svojo nevpogljivostjo pridobil tudi mnogo prijateljev in novih bojevnikov. Armadni zbor slovenskih socialistov v Ameriki šteje mnogo mnogo takih članov, ki so prvo spoznanje pravih delavskih interesov zajeli iz tega lista, in mnogo takih, ki so svoje socialistično znanje utrdili in obogatili iz njegovih člankov in razprav.

Zato pa je "Proletarčeva" desetletnica prava desetletnica zavednega delavstva v Ameriki in naša slavnostna izdaja je namenjena najširšim njegovim krogom.

Naše klube, naše zastopnike in sploh vse prijatelje lista prosimo torej, da **razvijejo agitacijo za čim večje razpečanje jubilejne številke,** za katero se uredništvo in upravništvo potrudita, da bo ugajala vsakemu odjemalcu. **List bo urejen primerno slavnostni priliki; obsegal bo raznovrstne članke zanimive vsebine, izključno izobrazno čtivo, in bo lepo ilustriran.**

Cene so sledeče:

Posamezen iztis stane 5c

10	iztisov	$ .45	200	iztisov	$5.50
25	"	1.00	200	"	8.00
50	"	1.85	400	"	10.00
70	"	2.50	500	"	11.50
100	"	3.25	1000	"	19.00

Sodrugi! Prihodnje leto bo za ameriške delavce jako važno, ker bodo v jeseni nacionalne volitve, pri katerih se bo odločevalo o velikih vprašanjih. Tudi "Proletarcu" bo to nalagalo velike dolžnosti, kajti v borbi je vrednost neodvisnega delavskega časopisja neizmerna. **Začnimo leto uspešno, da ga tudi uspešno zaključimo! Razširimo slavnostno številko "Proletarca" povsod med slovenskim delavstvom, razvijmo s tem agitacijo za list in pripravimo agitacijo za volitve!**

Izpolnite ta kupon, izrežite ga in pošljite našemu upravništvu:

UPRAVNIŠTVU "PROLETARCA"
4008 W. 31st St.,
CHICAGO, ILL.

Pošiljam ..... dol. ..... cent. za

.....iztisov slavnostne številke "Proletarca".

Pošljite na naslov:

Ime. . . ..

Ulica . . ..

Mesto . . ..

SOLUN.

Že v balkanski vojni smo čuli neštetokrat ime pristanišča Solun ob Egejskem morju. Ta izhod na morje bi rada imela iz trgovinskega interesa Avstrija. Srbija in Bolgarija sta se borili zanj v balkanski vojni, a končno so ga prisodili Grčiji, ki ga ima sedaj v svoji posesti. V sedanji svetovni vojni je pa Solun (Saloniki) važno pristanišče, v katerem je entenata izkreavala vojne potrebščine za svoji saveznici Srbijo in Črnogoro na Balkanu. V zadnjem času, ko sta osrednji državi pričeli ofenzivo proti Srbiji, pa pošilja entenata tudi vojaške čete tja, da pridejo preko Soluna Srbom na pomoč. Ta akcija se je seveda prepozno izvršila, da bi mogla resno pomagati srbski armadi, ki je bila skoraj popolnoma odkazana sama na se zoper avstro-nemško-bolgarsko premoč. Toda Solun bo še igral vlogo v tej vojni.

Solun se razprostira ob širokem morskem zalivu v polkrogu in se dviga na hribih v ozadju više in više. Podoben je velikemu vrtu, v katerem tiči polno belih hišic s temnordečimi strehami. Tupatam se dvigajo minarete (stolpi) turških mošej in ob njih pinje in ciprese. Solun je naravnost slikovito mesto, bajne čarobe. Ob pristanišču stoji velik, širok, okrogel stolp, ki čuva mesto kakor velik zmaj. Imenujejo ga stolp krvi zaradi temne njegove minulosti. Postavili so ga Benečani, hoteči dokazati svojo oblast in moč, ter pomorsko vlado v Levantu.

Spominov na srednji vek ima Solun le še malo. Moderni čas je tudi Solunu vtisnil svoje lice. Le majhen del mesta ima še orientalski značaj. Toda ostanki iz 16. in tudi še iz 15. stoletja pričajo s svojimi ozkimi ulicami in starimi, skoro se podirajočimi hišicami, da je imel Solun živahno in burno preteklost. Komaj še stoje hišice v starem mestu z zamreženimi okni in z deskami krite iz starodavnih časov. Domala vse te stare stavbe imajo pomole, ki se malone dotikajo nasproti stoječih hiš. Prijeten vtisk pa napravljajo drevesa po temnih in čarobnih uličicah, ter razne okrasne rastline, ki kukajo iz posameznih duplin in odprtin po hišicah. Starinski vodnjaki z živahnim vrvenjem okolo in okolo nam prav živo kažejo sliko srednjeveškega življenja. Zlasti zabavno je pohajanje po teh delih mesta ob večeru. Razvije se namreč po cestah živahno, južno življenje, in po kavarnah in pivnicah za limonado nastane ob večernih urah še pred zahodom solnca dušeč vrišč. Vtisk še poveča zmes najrazličnejših narodnosti balkanskih, ki takorekoč oživljajo ulice in vse kotičke po starem mestu. Največ je Grkov, Turkov in Židov. Največji odstotek prebivalstva štejejo Židi. Mesto ima okolo 190.000 prebivalcev. Ti solunski Židi, ki po večini opravljajo v Solunu že več stoletij trgovstvo, so potomci španskih Židov, ki so bili ob inkviziciji na Španskem od tam izgnani, ter so našli zavetje v Turčiji. Imenujejo jih Sefardine. Židi imajo svojo govorico: govore namreč nekoliko pokvarjeni španski jezik iz 15. stoletja. V Solunu (Tesaloniku) so sicer imeli že za časa apostola Pavla židovsko občino, toda po številu večino (danes jih je tam okolo 80.000) so dobili Židi šele po naselitvi španskih Židov.

Solun so ustanovili Heleni (Grki) in je bil skoro dve tisočletji močna grška obrambna postojanka. Kraj so imenovali sprva Therma, in ni imel posebne važnosti do četrtega stoletja pred Kristusom. Dvignil se je šele za vladanja kralja Kassandra Macedonskega, ki ga je posebno negoval. Kakor vsi vladarji iz šole Aleksandra Velikega, je bil Kassandra ustanavljal mesta. Preuredil je staro Thermo popolnoma, ter jo imenoval v čast svoje soproge, sestre Aleksandra Velikega, Thesalonike. Drugo poročilo pa pravi o imenu mesta, da mu ga je dal Filip III., ko je premagal Tesalce. Spričo svoje ugodne lege je postal Thessalonike kmalu eno med najbogatejšimi in najpomembnejšimi trgovinskimi mesti v oni pokrajini. Ko so leta 146. pred Kristusom Rimljani osvojili Macedonijo, je njih namestnik ustanovil tukaj svojo prestolnico; tvorila je obenem središče in glavno branišče vojne ceste Via Egnatio, ki je vedla za časa rimskega gospodstva od Dyrrhachiona (Drača) v Bizanc (Carigrad). Novi gospodarji iz Italije so se kazali na Vzhodu povsod kot prijatelje in varuhe Helenov (Grkov), in zaraditega so se tudi grška mesta nemoteno razvijala. To velja zlasti za Thessalonike. Marsikatera ponosna stavba iz starega veka je še pustilasled, dasi danes v Solunu ni več tistih starinskih znamenitosti, ki so bile še koncem 18. stoletja enako ohranjene kakor v Atenah. A še sedaj je v Solunu precej znamenitih stavb. Tam, kjer stoje danes vrata Vardarja (reke), je stal nekdaj slavolok cesarja Avgusta, in Afroditin tempel je sedaj turška mošeja Eski-Bšamu. Mlado kristjanstvo se je pričelo v Solunu prav kmalu, kakor dokazujeta obe pismi apostola Pavla, ki ju je pisal "Tesaloničanom".

Rimljanski naseljenci so se v teku stoletij popolnoma izgubili in spojili z Grki, rimsko cesarstvo pa se je prelevilo v bizantinsko državo. V tej novi grški državi je bil Solun glavni vir civilizacije in obenem tudi njena glavna obramba. Okolo in okolo je Solunu pretila nevarnost. S kopnega so pritiskali neprenehoma Bolgari na mesto in večkrat so se prikazale tudi roparske ladje azijskih Moslemov, prednikov Turkov. Solun se je pa kljub temu ohranil in z njim grštvo v Macedoniji. Šele v 13. stoletju je prenehala grška oblast v Macedoniji, toda njih nasledniki niso bili ne Slovani, ne Turki, marveč zahodni Evropejci. Francoski in italijanski križarji so leta 1204. zasedli Carigrad. Sedaj se je polastil tudi Soluna mejni grof Bonifacij Monteferrarski in nameraval napraviti iz Macedonije — francosko kraljestvo. To gospodstvo pa je trajalo le tri leta; padel je namreč novi kralj v bitki z Bolgari, ki niso marali francoskega gospodstva prav tako ne, kakor prej ne grškega. Toda že leta 1222. si je zopet osvojil Solun knez Teodoros Epirski, ter si nadel bizantsko (carigrajsko) cesarsko krono. Solun je ostal njegova prestolnica še dalje, dokler so bili Francozi gospodarji v Carigradu. Tako je bilo staro mesto s svojo menjajočo zgodovino tudi dvajset let cesarska prestolnica. Pozneje se je združilo evropsko-grško ozemlje solunsko z nicejskim ozemljem v Aziji, a končno so dobili zopet Heleni (Grki) Carigrad, ter tako znova osnovali grško cesarstvo v celem obsegu. Leta 1423. so si osvojili Solun Benečani. Toda tudi Benečani niso mogli obvarovati mesta pred polumesecem, ki je zmagovito prodiral v vzhodni Evropi, in dne 29. marca leta 1430 so zasedli Solun Turki.

Turki so velike grške cerkve spremenili v mošeje, kakor na primer Hagia Zofija, ki je v umetniškem oziru še mnogo znamenitejša, nego ona istega imena v Carigradu. Okrašena je s čudovitimi antičnimi mozaiki; mozaik v kupoli predstavlja vnebohod Kristusov. Solun je ostal tudi pod tolerantnim turškim gospodstvom imovito mesto z grškim značajem, katerega narodnostne razmere so se pa znatno spremenile, ko so se v 16. stoletju naselili v Solun iz Španske pregnani Židje. V balkanski vojni so Grki zopet dobili Solun; vkorakali so dne 10. novembra 1912, ko se je mesto vdalo dva dni prej prestolonasledniku Konstantinu.

Čepica iz svete dežele.

Neki nemški list priobčuje sledečo dogodbico: Bilo je na železnici. Sprevodnik vstopi v voz in zahteva vozne listke. Popotniki mu jih dajo. "No, mamka, dajte mi vozni listek," nagovori potem sprevodnik staro ženico, ki je čepela v kotu in imela glavo pokrito z mastnim robcem. Ženica ga začudeno pogleda in se potem obrne k oknu. "Mamka, kaj ne slišite? Vozni listek mi dajte!" Ženica sedi nepremično in molči, kakor bi jo cela stvar nič ne brigala. Sprevodnik postane nevoljen. "Ali ste gluhi?" zakriči in pocuka ženico za rokav. Pozna se ji, da se je prestrašila in začudila. "Ali me vidite?" vpraša boječe. — "No, tako gos," odvrne sprevodnik, "saj vendar nisem slep." Potniki se smejejo. Nato začne ženica jokati in pravi: "Potemtakem me je ogoljufal, ta lopov!" In pripovedovala je: "Na postaji v Heilsdorfu sem se sešla z nekim 'gospodom'. Ko mu povem, da se peljem domov v Kalbsdorf, mi pravi, da nabira darove za protestantske misijone v Afriki in da mi da čarodejno čepico iz svete dežele, ako mu dam vsaj pet mark v omenjeni namen. Čepica ima to lastnost, da naredi človeka nevidnega sprevodniku na železnici. Dala sem mu zadnjih pet mark, a on mi je dal to čepico, ter me je ogoljufal." Popotnikom se je smilila revica in plačali so za njo vožnjo.

Kitajska ostane nevtralna.

Kitajska vlada je izdala uradno izjavo, da ni imela z nobeno vojno stranko pogajanja, da bi se ji pridružila in da tudi nihče ni zahteval tega od nje. Izjava se glasi:

"Kitajska vlada ni nikdar uvaževala možnosti, da bi opustila svojo nevtralnost in se pridružila eni ali drugi skupini bojujočih se držav. Kitajska vlada tudi ni dobila nobenega predloga v tem oziru in ni pričela nobenih pogajanj s katerokoli državo ali skupino."

Kakor je znano, so pred kratkim časopisi poročali, da so zavezniki podali Kitajski predlog, naj se pridruži njihovi zvezi, ne da bi se ji bilo treba udeležiti sedanje vojne. Navedena kitajska nota je odgovor na te vesti.

Majhna knjiga.

Najmanjša knjiga na svetu je gotovo tista, ki je izšla svoječasno v založništvu bratov Salmin v Padovi v Italiji. Knjiga ni večja kot nohet na lepi ženski roki; dolga je 10 a široka 6 milimetrov. Vsebina je pismo, ki ga je pisal leta 1615 Galileo Galilei Kristini Lotarinški. Knjiga obsega 295 strani, vsaka stran ima 9 vrst in 95 do 190 črk. Tisk je tako lep in jasen, da se lahko čita s prostim očesom brez povečevalnega stekla.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pubishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year. -:- -:- -:- -:-

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

TEDDY ŽE ZNA.

Politika pravzaprav ni kupčija v tem zmislu kakor prodajalna, salon ali tovarna. Ali kdor ima voljo in nekoliko brezobzirnih sposobnosti, med katere spada tudi primerna porcija brezvestnosti, zna tudi politiko porabiti za business, pa si iz nje kovati lepe dohodke.

Razume se, da ni sramota, če dobiva kdo plačo za delo, ki je političnega značaja. Ako je delo potrebno, koristno, tedaj gre tistemu, ki ga opravlja, tudi poštena plača, pa naj kopa premog, krpa čevlje, zdravi ljudi ali pa vodi državne posle. Včasi so nekateri modrijani zahtevali, da naj se politično delo opravlja zastonj, in tupatam je še taka navada. Prav to pa je skrajno nedemokratično ter podpira razredno gospodstvo in korupcijo. Kajti v takih slučajih morejo imeti le bogati ljudje politiko v rokah, ali pa morajo izrabljati svoja politična mesta za vsakovrstne sleparije, da si pridobe "postranske dohodke."

V demokraciji mora biti vsako delo plačano, in sicer po zaslugi, vrednosti in potrebah dotičnega dela. Tudi socializem ne očita nikomur tistih dohodkov, ki jih ima po pravici in jih zasluži s svojim delom, pa naj bo ročno ali pa duševno.

Toda kdor je tudi v politiki pravi kupčevalec, se ne zadovoljuje s tem. V kapitalistični družbi hoče eden obogateti s petrolejem, drugi z jeklom, tretji z novo vero, četrti pa s politiko.

Med prave yankeeje, ki znajo iz vsega napraviti kupčijo, spada nedvomno naš mnogostranski Teddy Roosevelt, ki bi v nekaterih rečeh posekal celo nemškega kajzerja.

Statističarji so se potrudili, da bi izračunali, koliko je imel dohodkov, odkar je bil pomožni tajnik vojnega oddelka pri vladi Zedinjenih držav. Vsak dolar se pač ne more šteti; dosti je prejemkov, o katerih ne ve nihče razun njega in tistega, ki je plačal. Ali kar je njegovih javno znanih dohodkov, so jih izračunali 1,132.000 dolarjev. To je svotica, s katero se že par let lahko živi brez prevelikih skrbi. Zato se tudi razume, da mu lahko tako teče jezik.

Omenjeni miljon in stodvaintrideset tisoč je prišlo iz raznih virov; zaslužil je te denarce kot vojni tajnik, kot guverner države New York, kot predsednik Zedinjenih držav, kot srečni dobitelj Nobelove nagrade, kot afriški lovec in kot pisatelj in govornik.

Vojno tajništvo mu je prineslo le 16000 dolarjev. Kot guverner je dobil 20,000, kot podpredsednik 8000, kot predsednik 350,000 dolarjev; Nobelova nagrada mu je prinesla 40.000, njegov lov v Afriki 20,000, sodelovanje pri Scribner's Magazine 35.000, njegova knjiga "African Game Trails" 634.000 dolarjev, predavanja pa najmanje 9000 dolarjev.

To znaša v približno 15 letih 1,132.000 dolarjev. Tiste svote, ki jih ni mogoče kontrolirati, znašajo že tudi nekaj tisočakov; koliko, ima pa najbrže le sam zapisano. Tako n. pr. niso vračunjeni dohodki, ki jih je imel pri "Outlook" in ki so znašali pač nekoliko več kakor napitnina.

Zdi se, da je bilo njegovo najuspešnejše podjetje lovsko potovanje po Afriki. Knjige, ki jo je spisal o tej ekspediciji, se je tiskalo miljon iztisov, in okrog 900.000 ji je že prodanih. Tržni uspeh je torej na vsak način sijajen. Ljudje, ki kaj razumejo o književnosti, pravijo pač, da ni literarna vrednost knjige niti v šali primerjati s kupčijskim uspehom in da je bilo v Ameriki napisanih dosti knjig, ki nadkriljujejo Rooseveltovo tisočerno, pa niso prinesle njih avtorjem niti tisočinko Rooseveltovega honorarja. In če ne bi bilo na African Game Trails Teddyjevega imena, se ne bi prodalo te knjige morda niti tisoč izvodov.

Rooseveltovo delo ni prineslo velikanskega finančnega uspeha zaradi svoje vrednosti, ampak zato, ker si je znal njegov avtor prej napraviti politično reklamo; tudi to torej ni pisateljski, ampak političen uspeh.

Če se preračuna, koliko časa mu je vzelo afriško potovanje, se izkazuje, da mu je prineslo po 57.636 dolarjev na mesec brez obzira na tistih 100.000 knjig, ki se bodo že še prodale v Ameriki.

Tudi njegovo zadnje potovanje v južni Amriki, na kateri je odkril "reko dvomov," se mu je izvrstno rentiralo.

Koliko je v Ameriki ljudi, ki bi potrebovali le par tisočakov, da bi mogli nekaj časa živeti neodvisno in se popolnoma posvetiti svojemu delu, pa bi izvršili reči, ki bi prinesle vsemu narodu velikansko kulturno korist! Ker nimajo kakšne razmeroma male svote, se morajo ubijati s klavrno plačanim delom za vsakdanji kruh, in dela, za katera bi bili sposobni, ostanejo pokopana za večne čase!

Kakšen mojster je Teddy, kadar se dela denar, označuje mala, a zanimiva zgodbica. V Buenos Aires v Argentiniji mu je mesto, ko je bil tam, priredilo časten banket. Roosevelt je prišel, ali drugi dan je poslal odboru račun za 300 dolarjev. Gospodje so debelo pogledali; plačali so pa vendar.

Da, vsako delo naj dobi svojo nagrado po zaslugi. Mi tudi nismo nevoščljivi, če ima kdo nekoliko večje dohodke, kakor drugi ljudje. Razni opravki nalagajo razne dolžnosti in ustvarjajo razne potrebe. Ali družba, v kateri so mogoče take razlike, da morajo sposobni takorekoč stradati, ljudje, ki si znajo napraviti nezasluženo reklamo, se pa lahko valjajo v denarju, nima pravice do obstanka. Take krivičnosti so pogrebno zvonenje kapitalizma.

Če policist kaj študira.

V Nashville, Tenn., so bili člani social. stranke zelo presenečeni, ko se je zadnjo nedeljo nenadoma prikazal ondotni policijski šef Barthell med njimi. Prišel je brez spremstva modrosuknježev in detektivov, prečital ni "naredbe o uporih", preiskaval ni prostorov organizacije, če so kje skrite kakšne bombe, temveč je stopil na oder in prosil za besedo. Tedaj je v daljšem govoru izjavil, da so se — temeljito izpremenili njegovi nazori o socializmu, odkar se je začel resno baviti s študiranjem tega vprašanja. Čim globokeje je posegel v predmet, tem ugodnejši vtisk je nanj napravil socialistični nauk. Priznal je, da ni imel nikdar trdnih argumentov, ki bi mogli pobiti socialistična načela.

Ne vemo, koliko bo Barthellu trajno ostalo od njegovih študij, pač pa vemo, da so taki policisti ne le v Ameriki, ampak tudi drugod velike izjeme. Navadno je vsak policist prepričan, da zna in ve vse, kar mu je potrebno, in o socializmu imajo še posebno vsi "utrjene", četudi popolnoma napačne nazore.

Ne le za policiste, ampak še za mnogo drugih ljudi velja, da bi o socializmu vse drugače sodili, ako bi se potrudili, da ga malo študirajo.

Vojni blagoslov.

Iz Pittsburgha, Pa., poročajo: Westinghouse Machine Co. je dobila od neke tuje vlade naročilo za opremo štirih torpedobrodov s parnimi turbinami. Vsaka turbina mora imati 16,000 konjskih sil. Pogodbena cena znaša pol miljona dolarjev.

Italijanska vlada je naročila v Ameriki miljon parov čevljev za vojake. Naročilo se je razdelilo med več tovarnarjev v Zedinjenih državah.

Wilsonova poslanica.

Predsednik Zedinjenih držav pošilja kongresom, kadar se shajajo, poslanice, ki pomenijo približno to, kar so v monarhičnih državah takozvani prestolni govori. V cesarstvih in kraljestvih je otvoritev parlamenta navadno zelo slovesna in poskrbljeno je, da se postavi prednost monarha pred ljudskimi zastopniki v čim svetlejšo luč. Običajno so poslanci in člani "višjih" zbornic povabljeni na dvor, kjer se zbere okrog njih cela četa dvornih dostojanstvenikov v bleščečih uniformah. Stoječ pred tronom jim čita vladar svoj prestolni govor, ki je seveda sestavljen od vlade, in med druge ceremonije spadajo tudi "navdušeni" živio-, hoch- in elyen- klici na cesarja ali kralja.

V Ameriki ni dvora, zatorej se opravlja otvoritev kongresa nekoliko bolj demokratično. Nekatere stare nepotrebnosti so se pač tudi tukaj ohranile, n. pr. molitev, ali kjer ni prestola, tam tudi ne more biti prestolnega govora. Predsednik republike govori s poslanci v svojem imenu in jim v poslanici razlaga svoje mnenje o položaju in o nalogah, ki naj bi jih izvršil parlament.

Letošnja Wilsonova poslanica je že gotova in je šla v tisk. Znano je o njej, da obsega 4000 besed in da se bavi v glavnem z edinim vprašanjem: z vojaško pripravljenostjo Zedinjenih držav.

Tudi lanski kongres je dobil poslanico od Wilsona. Toda eno leto je zadostovalo, da se je v predsednikovi duši marsikaj popolnoma obrnilo; njegova letošnja poslanica se razlikuje od lanske tako, kakor da sta ji pisala dva človeka popolnom različnih, da, nasprotnih nazorov. Lani je Wilson pravil, da nasprotuje militarizem ameriškemu duhu, letos ga bo on, glavni prerok ameriškega duha, priporočal.

Že to, da se ne bo Wilsonovo sporočilo bavilo z nobenim drugim vprašanjem, ampak da bo izključno posvečeno vojaški pripravljenosti, kaže, kako veliko, neizmerno važnost polaga predsednik na vojaške načrte. Lani se je isti predsednik skoraj rogal tistim, ki so klicali po pripravljenosti.

Njegova lanska poslanica je dejala:

"V gotovih krogih trdijo, da nismo pripravljeni za vojno. — Kaj pomeni: Biti pripravljen? Pomeni li to, da nismo pripravljeni postaviti v kratkem času narod na bojišče, narod v orožju izvežbanih mož?

Seveda nismo pripravljeni za to, in v miru ne bomo nikdar pripravljeni za to, dokler obvarujemo svoja sedanja politična načela in svoje politične uredbe.

In kaj predlagajo, na kaj naj bomo pripravljeni? Da se obranimo napada? Vselej smo našli sredstva, da smo storili to, in našli jih bomo, kadarkoli bo potrebno, ne da bi odpoklicali svoj narod od njegovih navadnih opravkov in opravljali v miru prisilno vojaško službo.

Dovolite mi, da govorim o tej važni stvari z največjo jasnostjo in točnostjo in izrazim svoje prepričanje z največjo odkritosrčnostjo. Izkušal sem spoznati, kaj je Amerika, kaj misli njen narod, kaj je, kaj najbolj časti in kaj mu je najdražje. Upam, da stanuje v mojem srcu nekoliko plemenitejših strasti — nekoliko onih velikih stremljenj in želja, katerim ima ta vlada zahvaliti svoj postanek in ki so napravili iz razpoloženja tega naroda glas miru in svobode med narodi na zemlji, ter da ponavljam, kadar izražam svoje lastne misli o tem velikem življenskem vprašanju, vsaj deloma misli našega naroda.

Mi živimo v miru z vsem svetom.

Nihče, kdor daje svete na podlagi dejstev ali na podlagi pravičnega in poštenega razlaganja obstajajočih razmer, ne more reči, da je kje razlog za strah, da je naša neodvisnost ali nedotakljivost našega ozemlja od katerekoli strani ugrožena. Strahu pred silo kateregakoli druzega naroda ne poznamo. Ljubosumni nismo na tekmece na polju trgovine ali katerihkoli mirnih pridobitev. Živeti želimo tako, kakor se nam ljubi, toda tudi drugim puščamo, da žive. V resnici smo zvest prijatelj vsem narodom na zemlji, ker nikomur ne žugamo, ne hrepenimo po posesti nikogar in ne mislimo nikogar porušiti.

Naše prijateljstvo se lahko sprejme brez pomisleka in se sprejema tako, ker se ponuja v takem duhu in v take namene, da ni nikomur treba, da bi bil nezaupljiv. V tem je naša velikost.

Mi smo prvobojevniki miru in sloge.

In na to odlikovanje, po katerem smo hrepeneli, bi morali biti ponosni. Zlasti sedaj bi morali biti ponosni na to, ker ob tem času najtrdneje upamo, da nam prinese ta naš klic priliko, kakršna se je malokdaj ponujala kakšnemu narodu, priliko za obnovitev svetovnega miru, priliko, da podamo svojo roko za spravo in za odstranitev mnogih težav, ki so okrnile prijateljstvo narodov. To je čas, ko moramo stremiti za tem, da ohranimo svojo moč s samozavestjo in da okrepčamo svoj vpliv z ohranitvijo svojih temeljev.

Od začetka smo imeli jasno in določeno politiko glede svoje vojaške uredbe. Nikdar nismo imeli velike stalne armade in nikdar je ne bomo imeli, dokler bomo sledili svojim dosedanjim načelom in idealom.

Na vprašanje: 'Ai ste pripravljéni, da se branite?' odgovarjamo: "Gotovo! Do skrajnosti!"

In vendar ne bomo izpremenili Amerike v vojaški tabor. Ne bomo zahtevali od svojih mladih mož, naj porabijo najboljša leta svojega življenja za to, da se izurijo za vojake. Drugačna moč dejanja tiči v nas. Na učinkovit način se bo znala izražati, če pride potreba. In zlasti ob času, ko je pol sveta v plamenih, bomo skrbeli za to, da utrdimo moralično varnost proti razširjenju svetovnega požara.

Mislimo torej na edino reč, ki jo moremo storiti in ki jo bomo storili. V bodočnosti kakor v preteklosti se ob uri nevarnosti ne smemo zanašati na stalno vojsko, niti na rezervno armado ne, ampak na državljane, ki imajo izkušnjo v rabi orožja.

Prava ameriška politika, utemeljena v naših podedovanih načelih in šegah bo ta, da skrbimo za sistem, po katerem se vsak državljan, ki se prostovoljno oglasi za to, lahko izuri v rabi modernega orožja, v temeljnih potezah vaj in manevrov, v urejevanju in sanitarni opremi poljskih taborov. Tako izvežbanost naj bi pospeševali in jo porabili za to, da navadimo svoje mlade može discipline, katere vrednost bodo kmalu spoznali.

Če bi šli dalje, bi prekucnili vso zgodovino in ves značaj svoje politike. Obsežnejši predlogi ob tem času — dovolite mi to opazko — bi le pomenili, da smo izgubili svojo samozavest, da nas je iz ravnotežja vrgla vojna, s katero nimamo nič opraviti, katere vzroki se nas ne morejo dotikati, katere dejstvo samo ob sebi nam daje prilike za nesebične prijateljske službe, ki izključujejo vsako misel na kakšno sovraštvo ali na plašne priprave za sitnosti kot sramotno."

Tako je govoril Wilson lani ameriškemu kongresu. In letos mu priporoča obširno vojaško pripravljenost, veliko povečanje stalne vojske, ustanovitev velike rezervne armade, ne glede na ogromno povečanje bojne mornarice.

"V miru ne bomo nikdar pripravljeni za vojskovanje" — je dejal lani; letos naj se naenkrat pripravimo, naj izpremenimo Ameriko v vojaški tabor, naj zahtevamo od svojih mladih mož, da porabijo svoja najboljša leta za to, da se izurijo za vojake.

Lani je Wilson klical: Ne dalje!

Letos kliče: Dalje! Dalje! Še dalje!

Torej naj — po njegovih lanskih besedah — prekucnemo vso svojo zgodovino in ves značaj svoje politike. In Wilsonovi predlogi pomenijo — zopet po njegovih lastnih besedah — da smo izgubili svojo samozavest, da nas je iz ravnotežja vrgla vojna, s katero nimamo nič opraviti, katere vzroki se nas ne morejo dotikati . . .

Enkrat se je moral prezident Wilson fundamentalno motiti. Lani ali letos?

Motil se je glede na nekatera dejstva lani; moti se glede na druga, važna dejstva letos. A njegova letošnja zmota je bolj usodna od lanske in če se bo kongres enako motil, se bodo ameriškemu ljudstvu naprtila bremena, ki morajo avtomatično rasti od leta do leta, dokler ne postanejo pretežka, neznosna. Wilson se pa še ni vprašal, kaj bo potem.

Semintja.

V državi Utah je guverner Spry izjavil, da bo zapodil vse elemente, ki zaničujejo zakone, iz države. Torej mora zapoditi najprej samega sebe in potem člane zakonodaje. Ljudstvo v državi se je z veliko večino izreklo za inicijativo in referendem. Guverner in legislatura se protizakonito upirajo. Spry naj torej začne sam s seboj.

Morilec sodruga Jauresa se je pri najvišjem sodišču pritožil zoper obtožbo. V svoji pritožbi pravi: "Iz patriotičnih razlogov želim, da ne stopim pred porotnike, preden se ne končajo sovražnosti." Njegov proces so odgodili zopet za dva meseca. — Za kaj so vse dobri "patriotični razlogi!"

Ker je sedel, bo sedel pet mesecev dunajski delavec Štefan Bosleben. V restavraciji "Tivoli" v okraju Meidling so imeli nekakšno zmagovalno slavnost. Kakor se razume samo ob sebi, so igrali tudi ginljivo cesarsko pesem. In razume se tudi samo ob sebi, da so dunajski špisarji vstali, ko so slišali svoj Gott erhalte. Bosleben pa ni vstal. Delavec stoji brez cesarske himne dovolj in ne gre v restavracijo vstajat. Toda policijski špicel Obernitz se je hotel odlikovati in ga je naznanil, vojaško sodišče mu je pa prisodilo pet mesecev, ječe, poste, trdo ležišče in temno celico. — Francjožef je sedaj rešen.

Davčna oblast v New Yorku je cenila Andrew Carnegiejeve dohodke na letnih pet miljonov dolarjev, in mu je po tem odmerila davek. Carnegie je odprisegel ves davek. Nekoč je dejal, da je sramota za vsakega človeka, če umre bogat. Zdi se torej, da je že dosegel častno siromaštvo, vsaj — za davčne namene.

Na devet mesecev za mrežo in 250 dolarjev globe je bil v Pittsburghu obsojen Charles McChesney, kar je pri primarnih volitvah meseca septembra kradel glasovnice iz volilnih omaric in zaradi volilnih sleparij vdrl v neko hišo. Čez sto tožb zaradi onih volitev je še nerešenih. — Tako zmagujejo kapitalistični kandidati.

Narodnost in mednarodnost se ne izključujeta, temveč izpopolnjujeta. Le površne glave mislijo, da je med obema nasprotje.

Mednarodnost predpostavlja narodnost; na njej je zgrajena. Mednarodnost ni nič druzega, kakor vzajemnost interesov med narodi.

Vzajemni interesi morejo biti le med enakopravnimi. Torej pomeni mednarodnost enakopravnost.

Socializem je mednaroden in se bojuje za mednarodnost; zatorej je naravno in dosledno, da se bojuje za enakopravnost.

Narodno misleč človek je lahko socialist.

STRAŠNA EKSPLOZIJA.

V Wilmington, Del., se je v skladišču Du Pont des Nemours Co. vnelo 8000 funtov črnega smodnika. Trideset oseb je bilo ubitih, sedem pa težko ranjenih. Ta eksplozija je bila največja nesreča, ki se je kdaj primerila v tem podjetju.

Tam, kjer je bilo prej skladišče, je velikanska jama v zemlji. Od prejšnjega poslopja ni nobenega sledu. Zgradba je bila 20 čevljev dolga in 18 široka. Zdaj je, kakor da jo je silen veter odpihnil.

V poslopju je delalo 25 ljudi. Spravljali s smodnik v zaboje. Bili so od 7 zjutraj na delu in ob 3 popoldne bi bili gotovi. Okrog pol dveh sta dva konja pripeljala voz s smodnikom po ozkotirni železnici pred hišo. Naenkrat je švignil plamen, silno je zagrmelo, ogromen črn oblak se je polagoma dvignil — in hiše ni bilo več. Ne hiše, ne ljudi, ne ničesar. Le naokrog po drevju je bilo opaziti nekoliko kosov lesa in človeških teles.

Strašni pok je zaprl prvi hip ljudem sapo. Potem je zadonel krik in jok. V bližini so našli ljudi oslepljene in nezavestne. Drugim je odtrgalo roke ali noge. Zdravniki se boje, da bo še več ranjencev umrlo. Od ljudi, ki so bili zaposleni v poslopju, ni ostalo toliko, da bi bili mogli mrtve identificirati. Na četrt milje daleč so bili razneseni kosci trupel po drevesnih vejah. Ena roka je plavala v nekem bližnjem ribniku. Edino truplo, ki so ga mogli spoznati, je bilo ono foremana Allen A. Parkerja iz Portland, Me. Gornji del telesa je bil vržen daleč proč, spoznali so ga pa po obleki.

Ob vhodu v tovarno so se odigrali strašni prizori, na pozorišče nesreče pa ni bil pripuščen nihče.

Kako se je katastrofa zgodila? Uradniki družbe ne vedo tega, delavci ne vedo, policija ne ve, nihče ne ve. Preiskuje se, skoraj nič pa ni upanja, da se razkrije pravi vzrok. Morda je bila kakšna neprevidnost, morda nesrečen slučaj, morda zločin.

Res je, da je bila tovarna močno zastražena, in res je tudi, da so bili po okolici na drevju nalepljeni letaki, pozivajoči vse Nemce, ki so morda zaposleni v tovarni, da naj opuste delo.

Nesreč v podobnih podjetjih je po Ameriki toliko, kolikor jih še nikdar ni bilo, dasi je ameriška površnost glede na varnost svetovno znana. Strogo matematično bi se en del teh atastrof lahko razlagal s tem, da je sedaj takega dela v Zedinjenih državah toliko kolikor še nikdar prej. Pri teh nevarnih poslih je zaposlenih na tisoče delavcev, ki niso prej nikdar opravljali takega posla in ne morejo imeti tiste prakse kakor izkušeni delavci. Že zaradi tega bi bilo treba mnogo strože paziti na čimbolj povečane varnostne naprave in na vestno strokovno nadzorstvo. Ta podjetja nosijo tako ogromne dobičke, da se ne bi tistih par dolarjev, ki bi jih zahtevala večja varnost, niti poznale. Vse pa kaže, da je uradno nadzorovanje teh nevarnih podjetij pregrešno pomanjkljivo.

Na drugi strani se ne more tajiti, da se klatijo po Zedinjenih državah vsakovrstni lumpi, ki se smatrajo za nemške patriote in hočejo s takimi in podobnimi zločini služiti napol noremu napol hudodelskemu karikaturnemu kajzerju. Med njimi so veliki šufti in mali šuftiči; veliki so seveda še bolj obsodbe vredni od malih. Nikogar ne more opravičiti tista manija, ki jo imenujejo patriotizem, in ki mori v Ameriki nedolžne ljudi, skrbeče edino za svoj vsakdanji kruh.

Zameriti ne moremo vojakom v okopih, ki morajo opravljati krvavi posel že zaraditega, ker je našla vojna mase tako nepripravljene, da niso mogle storiti nič druzega kakor ubogati. Nobenega odpuščanja pa ne more biti za tiste, ki prenašajo s hudodelskim nagnenjem vojno na ameriška tla. Oni ne stoje pod nobenim pritiskom, ne goni jih nobena sila; njih početje je kratkomalo zločinsko in nič boljši niso o droparskih morilcev.

Štirje policisti v Terre Haute, Ind., so bili obsojeni zaradi sodelovanja pri volilnem sleparstvu na zapor od 1 meseca do 1 leta. — Policija je za to, da čuva zakon.

Francjožefovo ranjeno srce.

Iz Avstrije prihaja poročilo, ki ima na sebi mnogo čudnega, zelo čudnega; ali po kroničarski dolžnosti se moramo zmeniti o njem, potem pa čakati, če ga bodočnost potrdi ali ovrže.

O češkem vojaštvu so se že lani širile razne govorice, ki so se spomladi in poleti v enaki ali pa nekoliko izpremenjeni obliki ponavljale. Največ je bilo pripovedovanja o 28. pešpolku, čigar dopolnjevalni okraj je Praga. Pisalo in telegrafiralo se je o raznih uporih, sodbah in eksekucijah. Enkrat je pravilo tako poročilo, da sta na Dunaju dva češka polka odrekla pokorščino, pa da so ju potem odpeljali v Prater in tam ustrelili vsakega desetega moža.

Takih vesti nismo verjeli, ker se jim je oddaleč poznalo, da so izmišljene. Če se upreta dva regimenta, dva mobilizirana regimenta s kompanijami po 250 mož, vsak polk — ne da bi šteli dopolnilne in nadomestne bataljone — po 16 kompanij, je treba že velike, dolge, krvave bitke, da, se premaga taka sila. Dva polka se ne odženeta meni nič tebi nič v Prater, da se tam postrelja vsak deseti mož. In tak dogodek se ne more tako skrivati, da ne bi vsa tujina zvedela o njem.

Ko so prišli uradni dementiji, so te vesti utihnile; poročevalci se niso upali trditi, da so vendar resnične.

Nekaj časa je bil mir. Potem so prihajale druge povesti, nekoliko izpremenjene, ali v jedru podobne prvim. Avstrijski cesar je baje ukazal, da se izbriše 28. pešpolk iz armade, ker se je Srbom vdal, ne da bi bil sprožil le en strel.

To ne bi bilo popolnoma nemogoče, ali preveč verjetno tudi ni bilo. Ko so Avstrijci bežali iz Srbije, tako da se niso v Belgradu niti ustavili, se nam je zdelo veliko bolj verjetno, da so jih Srbi grdo naklestili, kakor da so zmagali brez boja. Tudi njih sedanji odpor proti silni avstro-nemško-bolgarski premoči kaže, da ne spadajo med tiste vojake, ki se boje puške. Najbrže bi bili o kapitulaciji celega polka tudi vojni poročevalci kaj izvedeli, ki znajo sicer telegrafirati, če le kakšen prine malo močneje kihne. Razuntega je taka kapitulacija iz vojaško-tehniških razlogov prav malo verjetna.

Brez najmanjšega dvoma verjamemo, da je bilo pri naborih in v armadi mnogo posameznih slučajev insubordinacije, dezertacij in drugih pregreškov zoper "disciplino." Verjamemo, da jih je v vojski še več, ki bi radi dezertirali ali pa se dali vjeti, če bi bilo to tako lahko storjeno, kakor je zamišljeno. Vemo, da je bilo dosti vojakov trdo kaznovanih, nekateri so bili ustreljeni. Vemo pa tudi, da je bila avstrijska vojaška uprava še mnogo bolj previdna nego predpisuje "Dienstreglement", po katerem so na bojiščih poljski žandarji in vsakovrstne druge naprave zoper "strahopetnost" in "izdajstvo". Gledali so, koga pošljejo kam; narodno so izpremešali čete, da je druga drugo nadzorovala; načela "divide et impera", ki je v miru veljalo, se na vojni še bolj poslužujejo.

Ali sedaj se ponavljajo vesti o 28. polku in nekateri časopisi ponatiskujejo celo cesarski ukaz, po katerem je ta regiment izbrisan iz vojnega šematizma. Po teh poročilih se glasi Francjožefov ukaz, ki je bil baje objavljen v "Armee Verordnungsblattu" z dne 17. aprila, takole:

"Napolnjen s tugo ukazujem, da se ces. kr. pešpolk št. 28. zaradi strahopetnosti in veleizdajstva pred sovražnikom izključi iz armade.

Zastava naj se polku odvzame in shrani v ces. kr. vojnem muzeju.

Zgodovina polka, ki je odšel zastrupljen v svoji morali že od doma na bojišče, se s tem dnem zaključi.

Dne 3. aprila 1915. sta se v težkih bojih ob duklanskem prelazu dva bataljona 28. pešpolka s svojimi častniki, ne da bi se sploh poslužila pušk, vdala enemu samemu ruskemu bataljonu in s tem natovorila nase največjo sramoto.

73. pešpolku se je v zvezi z nemškimi četami posrečilo, da je ob najtežjih izgubah mrtvih in ranjenih držal postojanko do prihoda novih čet.

Omenjeni pešpolk je za večne čase izbrisan iz seznama avstrijskih polkov in zaostalo časništvo in moštvo mora težko sramoto okopati z lastno krvjo.

Na Dunaju, dne 17. aprila 1915.

Cesar Franc Jožef."

Poročilo pravi nadalje, da je bil od zaostalih dveh bataljonov vsak deseti mož ustreljen, prav tako vsi častniki.

Mogoče. Vendar pa nam vstajajo razni dvomi.

Francjožefov ukaz dela v tem poročilu vtisk, kakor da je dobesedno prepisan iz vojnonaredbenega lista. Ali v tem slučaju mora biti prepis netočen in napake so se vrinile v važnih rečeh. 28. pešpolk ni "ces. kr." (k. k.), temveč "ces. in kr." (k. und k.) Cesarsko kraljevsko (kaiserlich koeniglich) je avstrijsko domobranstvo in avstrijska črna vojska (Landwehr in Landsturm.) Cecarsko kraljevske so avstrijske civilne oblasti in žandarmerija. Vojska pa je 'kaiserlich und koeniglich' kakor vse skupne avstro-ogrske institucije, in sicer zato, da se je ugodilo zahtevam Madjarov, ki so se v naslovu "k. k." čutili zapostavljene. Ogrska država je "kraljestvo", ne cesarstvo. Njeno domobranstvo, njena črna vojska, žandarmerija in civilne oblasti so "magy. kir." (ogrsko kraljevski), zato so zahtevali in dosegli, da se je tudi v naslovih skupnih institucij njihovo kraljestvo ločilo od cesarstva. To je že stara reč.

Tudi vojni muzej, kamor so baje shranili zastavo polka, je "k. und k." (ces. in kr.)

Na logične razloge se ni preveč ozirati, ker delajo na dunajskem dvoru in pri vrhovni armadni upravi skoro več neumnosti kakor pametnih reči. Sicer bi se pa logika upirala objavi takega ukaza tekom vojne, kajti naznanilo take prostovoljne kapitulacije bi drugim, ki niso vneti za vojno, le pokazalo, da niso osamljeni in bi jih navajalo, da še oni poizkusijo kaj podobnega.

Ali pustimo logiko. Toda drugi argumenti se oglašajo, ki jih ni mogoče prezreti. Zakaj so decimirali ostala dva bataljona, če nista imela nič opraviti z onim "izdajstvom?" In kaj se je zgodilo s tema dvema bataljonoma in z nadomestnim in dopolnilnim bataljonom? Zakaj ne pove ukaz tega? —

Prva dva bataljona sta se — kakor pravijo — vdala enemu samemu ruskemu bataljonu. S svojimi oficirji vred. Hm. Moštvo teh dveh bataljonov je češko. To naj bi bil vzrok, da se ni hotelo bojevati proti Rusom. Ali kdor pozna količkaj razmere v avstrijski armadi, ve, da je večina oficirjev pri vsakem polku druge narodnosti kakor moštvo. In če bi bila večina češka; tudi češki častniki so veliko bolj oficirji kakor Čehi. Taka vdaja bi bila le tedaj verjetna, če bi bilo moštvo najprej premagalo ali pobilo komandante, ne le oficirje, ampak tudi večino podčastnikov, zlasti takozvane "zupake", stare, čez zakonito dobo služeče feldveble itd.

Dvomi se torej ne dajo kar tako odstraniti, in to poročilo spada med tiste, za katere je treba počakati, kaj pove poznejša doba, ko bo lože kontrolirati take vesti.

Brezpomembne pa te reči vendar niso, naj bo že stroga resničnost taka ali pa taka. Kažejo nam, da je nezaupljivost napram narodnostim sedaj še večja kakor v mirni dobi; kažejo nam, kaj se zdi ljudem v Avstriji mogoče; in te možnosti tudi razlagajo, zakaj se je Avstrija vojaško popolnoma podala pod vrhovno poveljništvo Nemčije. Zgodilo se je tako deloma iz vojaških, še bolj pa iz političnih ozirov.

Naprave družbe Metropolitan Printing Comp. v Irvingtonu, N. Y., ki jih je zgradil John Brisben Walker, je kupila Empire Metal Products Company v New Yorku. Izdelovale se bodo tam vojne potrebščine. — Kmalu se ne bo v Ameriki fabriciralo sploh nič druzega kakor vojne potrebščine.

Nove homatije v Mehiki.

Črnuhi ne mirujejo. Kakor poročajo iz Laredo, Tex., se je mlajši Felika Diaz, nečak nekdanjega diktatorja, izkrcal z 2000 možmi v Oaxaca. Diaz ima baje podporo katoliške in Cientifico stranke in v Mehiki mislijo, da nastane nova revolucija, naperjena proti vladi Carranze. Element, ki se poteza za Huerto, se baje tudi nagiba na stran Diaza.

Odkod je denar za to novo pustolovščino?

Obenem poročajo o Villovih operacijah iz Douglasa, Tex.:

Sem so dospeli begunci, ki slikajo grozovitosti, požige in onečaščanja, katera uganjajo bande generala Ville v severni Sonori. Po teh poročilih more otroke ter stare ženske in možke, dočim deklice odvajajo ter požigajo domove. — Villa je baje grozil, da vpade v Združene države. Posadka v Agua Prieta se je tako ojačala, da se bo lahko ustavljala eventuelnim napadom od strani čet generala Ville, ki so baje precej močne.

Stric Sam na Haiti.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Novo pogodbo s Haiti, ki postavlja republiko pod protektorat Zedinjenih držav, sta podpisali obe stranki. Po njej je postavljena carinska uprava pod uradnike Zedinjenih držav, ki smejo obdržati en del prejemkov za plačilo inozemskih državnih dolgov. Tudi dobe Zedinjene države kontrolo nad vsem finančnim poslovanjem na Haiti. Pogodbo mora potrditi še senat.

Še en požar.

V Londonu, Wis., je ogenj vpepelil tovarno French Battery and Carbon Co. Škoda presega 100.000 dolarjev. Družba je fabricirala baterije za vojne avtomobile zaveznikov. Eni pravijo, da je povzročil požar kratek stik; policija pa preiskuje, če ni bilo zažgano.

Kašelj in hripavost

prideta z mrzlim vremenom, ter jih je težko odpr . Njihovo zdravljenje zahteva hitre pomoči in rabo kakega zan ..ivega zdravila.

SEVERA'S Balsam for Lungs

(Severov Balzam za Pljuča) se rabi pri zdravljenju prehlada, kašlja, hripavosti, vnetja sapnika in oslovskega kašlja že preteklih pet in trideset let. Je zelo izborni tešilni pripravek. Njegovo rabo priporočamo vsim — mladim in starim, otrokom in odraslim. Cen 25 in 50 centov.

"Imel sem hudi kašelj," piše g. Frank Vacha, iz Elk River, Minn., "ter sem kupil steklenico Severovega Balzama za Pljuča in predno sem ga porabil celo steklenico, je kašelj popolnoma izginil. Jaz sem 63 let star ter se zdravega počutim."

Kupite SEVEROVE PRIPRAVKE od vašega lekarnarja.

Zavrnite nadomestitve. Ako vas lekarnar ne more založiti, naročite jih od nas.

ZAPEKA, medla glavobol, omotica, jetrne pritožbe, zlatenica in žolčnica se vdajo zdravljenju, ako se rabijo kakor navedeno v navodilu

SEVERA'S Liver Pills (Severove Jetrne Krogljice). Cena 25c.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

Izvirno potrdilo
(ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, priča vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.

DANAŠNJE CENE:

5 kron za	$0.85	100 kron za	$15.45
10 kron za	1.55	200 kron za	30.90
20 kron za	3.10	400 kron za	61.80
30 kron za	4.65	500 kron za	77.25
50 kron za	7.75	1000 kron za	154.00

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek in glavnica $669,672.99 Hranilne uloge $4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLIONOIS.

Kako moré duhovnike.

Vlada Zedinjenih držav je s priznanjem Carranze za predsednika Mehike izrekla, da nima nič več opraviti z notranjimi zadevami sosedne republike. Upanje tistih, ki so hrepeneli po vojni z Mehiko, je tedaj padlo na ničlo, nasprotniki pustolovskih "posredovanj" za kapitalistične interese so pa mislili, da bo sedaj v Ameriki res mir z Mehiko.

Vse te misli so prišle prezgodaj. Če je Wilson pričakoval, da mu bodo vsi ljudje v Ameriki hvaležni, ker je kolikortoliko uredil naše razmerje napram Mehiki in odpravil vsaj nevarnost vojne, se je tudi on zmotil. Preveliki so interesi, ki se čutijo zaradi miru oškodovane, da bi se kar na lepem zadovoljili. Wilson je postal cilj pesnih napadov ravno od tiste strani, od katere jih je najbrže najmanje pričakoval.

Najbolj nezadovoljni so s položajem katoličani. Njim Carranza ni pogodi, in zategadelj ga tudi Wilson ne bi bil smel priznati. Da bi pa čimbolj podprli svoje napade, objavljajo njihovi listi dandanom strašne istorije o grozotah,h ki jih morajo trpeti katoličani, zlasti pa popi, menihi in nune od Carranzove vlade.

Te povesti niso popolnoma nove. Odkar je padel Diaz, se ponavljajo tako, da je pravi čudež, kako da je ostal sploh še kakšen duhovnik živ v deželi, zlasti ker so jih morili vsi revolucionarji, pa naj jih je vodil Madero, Carranza, Villa, Zapata, Obregon ali kdorkoli. Odkar je Carranza priznan, se pa te povesti še bolj množe.

Kdor zasleduje to krvavo romantiko, lahko opazi, da gre katoliškim klerikalcem enostavno za to, da se vrne Diazov sistem. Nekdanji despot Diaz seveda ne more več postati predsednik, ker je mrtev. Ali Huerta bi bil črnim nazadnjakom tudi všeč. Da je dal Madero na zahrbtno roparski način umoriti, mu v očih pobožnjakov nič ne škoduje; Madero ni bil mož, kakršnega so si želeli, zato se niso jokali za njim; in če je bil umor greh, bi bil morilec Huerta še bolj navezan na sveto cerkev, ki odpušča grehe pod gotovimi pogoji.

Te usluge pa Wilson vendar ni mogel storiti nebeškim zakupnikom, da bi bil pomagal Huerti do predsedništva, kajti to bi bilo neizogibno pomnožalo nemire v Mehiki in tudi Zedinjenim državam povzročilo večno negotovost in nevarnost vsakovrstnih zapletljajev. Priznanje Carranze je bilo z ozirom na faktični položaj edino pametno, kar je mogla storiti vlada v Washingtonu, in sporazumno priznanje južnoameriških držav, ki so načeloma nasprotovale vsakemu vojaškemu vmešanju, potrjuje razumnost tega sklepa.

Nekaj časa je Wilson mirno prenašal katoliške napade. On spada med ljudi, ki znajo biti precej potrpežljivi. Ali sedaj je tudi njegova struna počila, pa je protestiral. Njegov osebni tajnik Tumulty je dal obrekovalcem odgovor, ki so ga potrebovali. Z vso odločnostjo povdarja ta možmož, da so istorije o preganjanju in trpinčenju duhovnikov in podobnih ljudi večinoma navadne izmišljotine, ki nimajo nobene podlage; v nekaterih drugih slučajih gre pa za silno pretiranje, iz komarjev se delajo sloni.

Izjava Wilsonovega tajnika je tem značilnejša, ker je Tumulty sam katoličan, in sicer ne le po imenu, temveč spada med tiste, ki radi pospešujejo klerikalne interese. Cerkvenjaki tudi vedo, da se v takih rečeh lahko zanašajo nanj. Njemu torej ne morejo očitati, da namenoma podpira brezverce in da taji "trpljenje matere cerkve" zoper svoje prepričanje. Ako pravi tak mož v uradni izjavi, da se zgodi v takih nemirnih časih, kakršni so bili zadnjih pet let v Mehiki, marsikakšna nezakonitost, da pa niso bili duhovniki prav nič bolj prizadeti kakor katera si bodi institucija ali katerikoli stan, tedaj mu morajo ravno katoličani v prvi vrsti verjeti.

Na tihhem mu gotovo verjamejo, ker sami vedo, da so njihove krvave povesti zlagane. Priznali pa ne bodo tega in proti Carranzovemu režimu bodo ruvali v Ameriki in v Mehiki, dokler imajo količkaj upanja, da privedejo nazaj tiste blažene čase, v katerih je bila cerkev v Mehiki vrhovna gospodinja in je zbirala neizmerna bogastva, medtem ko je ljudstvo pogibalo v bedi.

Če pa je s Carranzo zmagala revolucija, tedaj ni dovolj, da je odpravljena Diazova ali Huertova oseba, ampak država se mora iztrgati iz krempljev inkvizicije in mora napraviti konec starošpanskemu sistemu. Kjer vlada cerkev nad državo, ne more biti ne napredka ne svobode.

V Bielu v Švici je umrl sodrug Louis Egger. Bil je eden živih dokazov, da so v proletariatu zakopani ogromni talenti, izmed katerih pa jih pride v kapitalistični družbi le malo na dan. Egger je bil v svoji mladosti urar. Mehanika tega poklica je zbudila v njem hrepenenje po večjem znanju, pa je porabil vsako prosto minuto, da je študiral in študiral in se izobraževal. Umrl je kot profesor na tehniški visoki šoli v Bielu, star 49 let. Socializmu pa je ostal zvest tudi v tem položaju.

Zaradi požara v Diamondovem poslopju v Brooklynu so obtoženi Cecilia Diamond, lastnica poslopja, njen mož, in lastnika Essex Shirt Co., Sam Simon in Sam Barkin. Varščina znaša za vsakega 10,000 dolarjev. — Počakajmo na konec procesa.

Predsedniških kandidatov za prihodnje leto se ne bo manjkalo. Zadnji teden sta se zopet dva oglasila v trgovski zbornici v Clevelandu. Ona sta republikanca, eden bivši senator John W. Weeks iz Massachusetts, drugi pa Theodore Burton. Prvi je posebno zanimiv. Pritožuje se, da ne daje sedanja vlada kapitalu dovolj povzbude. Namesto da bi sodelovala s kapitalom in njegovimi kupčijami, jih skoraj omejuje. Zakonodajnega dela je po Weeksovih nazorih preveč v deželi; očividno ga bode tistih par skromnih zakonov, s katerimi so tupatam izkušali malo omejiti izkoriščanje. — Weeks bo gotovo pravi kandidat.

Albansko kraljestvo.

Nemški princek Wilhelm von Wied ima zopet zlate sanje. Po balkanski vojni je bila, zlasti na zahtevo Avstrije, ustanovljena kneževina Albanija. Omenjeni pruski gospodek je bil tam nastavljen za kneza. Kako se je ta komedija končala, je znano. Junak jo je moral popihati, ker so ga Albanci tako ljubili, da bi ga bili rajši videli mrtvega, kakor živega.

Danes ni albanskega kneza, albanskega trona, albanske krone, in pravzaprav tudi Albanije ni. V enem delu dežele gospoduje Esad paša, v Valoni Italijani, v nekaterih južnih krajih Grki, drugod pa tisti, ki ima ravno v mestu ali v vasi močnejšo pest.

Ali princ Wied je prepričan, da pridejo sedaj boljši časi. Nemčija in Avstrija mislita — to se pravi, Avstrija nič ne misli, ker misli Nemčija zanjo — da je na Balkanu že vse odločeno. Srbije politično ni več; vso deželo so zasedle nemške, avstro-ogrske in bolgarske čete. Obljube zaveznikov, da pridejo Srbom na pomoč, so ostale obljube; kar so izkrcali vojaštva v Solunu, je tako malo, da se v Angliji in Franciji tresejo, kaj da bo, če ga napadejo nemško-avstrijsko-bolgarske armade. Zavezniki obljubujejo za spomlad veliko akcijo na Balkanu, ali v Berlinu očitno mislijo, da so napovedovali tudi lansko zimo veliko ofenzivo na Francoskem in v Belgiji za letošnjo spomlad, pa vedo, kaj je bilo.

Nemčija je že napravila svoje načrte za Balkan, in v teh načrtih je tudi ustanovitev "neodvisne Albanije", ki pa sedaj ne bo le kneževina, ampak kraljestvo. Princ Wied pa bo kralj s tronom, krono in žezlom.

V sibilskih knjigah še ni zapisano, kako se bo vojna res končala. Napoleon Bonaparte tudi ni bil šleva v vojaških rečeh, pa je vendar doživel Waterloo. Vilče Hohenzollern bo moral tudi še malo počakati, preden bo mogel reči: Tako je!

Če se pa res tako zgodi, kakor žele v Berlinu, tedaj bo na zemljevidu albansko kraljestvo in komična figurica Vilčka Wieda bo kralj albanski. To kraljestvo bo državnopravno neodvisno, samostojno. In svetovna ironija bo imela zopet predmet, kakršnih je malo. Kral Viljem bo sedel nekje v Draču ali Valoni na tronu; v Berlinu pa bodo držali nevidno žico, na kateri bo privezan, in našemljeni možiček ob jadranskom morju bo skakal in plesal, kakor bodo v Berlinu cukali.

Če bo taka Albanija, kakor jo snujeta Nemčija in Avstrija, tedaj bo to vazalna država Prusije, ki bo preko Avstrije raztezala svojo silo do Jadranskega morja, preko dosedanje Srbije do Egejskega morja, preko Turčije pa v Azijo. To so trgovska pota, to so kanali kapitalizma, to je imperializem. Kdo k vragu še govori o Francu Ferdinandu in njegovi ženi? Pretveze je bilo treba za začetek, zdaj, ko stvar teče, bi bilo smešno še praviti, da je sarajevski atentat povzročil vojno. Zdaj se deli plen!

Tako nastavljajo zdaj princ,grade trone, druge rušijo, narodi pa slušajo povelja, ki prihajajo "odzgor". In dokler bodo narodi le slušali, ne more biti drugače. Če se ne napravijo svobodne doma, če se ne rešijo tistih sil, ki gospodujejo v vsaki deželi, tistih sil, ki so v svojem bivstvu gospodarske, četudi nastopajo s hermelinskimi plašči in zlatimi kronami, če se ne otresejo kapitalističnega in z njim spojenega monarhičnega in sploh političnega jerobstva, bodo v igrah usode vedno le slepa in gluha masa.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRANK PAVLOVČIČ, 48 Main St., Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRICH, 46 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Toleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOCJAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, Box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. KERN, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main St., Conemaugh, Pa.
ŠPENDAL IVAN, Conemaugh, Pa., Box 781.
GAČNIK IVAN, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
GABERNAJA JAKOB, Box 422, Conemaugh, Pa.
BOVC FRANK, R. F. D. 5, Box 111, Johnstown, Pa.
SUHODOLNIK IVAN, Box 273, South Fork, Pa.
ZOLER ALOJZIJ, Box 514, Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAZNANILO.

Cleveland, Ohio.

Opozarjam člane društva Delavec št. 51 S. D. P. Z., da se bolj polnoštevilno udeleže prihodnje društvene seje, ki se vrši dne 12. decembra ob 9. dopoldne v navadnih prostorih. Ker je to glavna letna seja, bi ne smel noben član izostati, da se vsaj enkrat v letu snidemo in se vse čim bolje napravi v korist društva in Zveze.

Na tej seji imamo rešiti več važnih točk ter opraviti volitev novega društ. odbora za leto 1916. Vsak član naj voli po svojem prepričanju, ter si izbere zanesljiv odbor, da bo skrbel za korist društva in članov, da ne bo pozneje oporekanja. Nadalje opozarjam vse člane, da o pravem času poravnajo svoj zaostali dolg (asesment), da izroči stari odbor čist račun novemu odboru. Torej glejte člani, da bo vsak zadnji mesec v letu brez suspendacije.

S sobratskim pozdravom
Edward Branisel, tajnik.

NAZNANILO.

Johnstown, Pa.

Tem potom opozarjam vse člane društva "Zavedni Štajerc" štev. 9 S. D. P. Z. v Kelso, Pa. da se polnoštevilno udeleže prihodnje mesečne seje, katera se vrši dne 19. decembra ob 2½ popoldan. Ker je to letna seja, imamo na dnevnem redu več važnih točk, kakor tudi volitev društvenega odbora za leto 1916. Vsakega člana že toraj veže dolžnost, da se te seje udeleži. V nasprotnem slučaju se bode postopalo kakor je bilo sklenjeno na zadnji redni seji, to je, da bo moral vsak član ki brez tehtnega vzroka izostane od te seje, plačati $1.00 v društveno blagajno.

Z bratskim pozdravom
Steve Debelak, tajnik.

Sodrug Tokan vjet.

Sodrug Ivan Tokan, ki je bil svojčas strokovni tajnik v Ljubljani, pozneje tajnik rudarske Unije v Trbovljah in zadnji čas urednik "Rudarja," je bil tekom vojne poklican k vojakom. Dolgo ni bilo glasu o njem. Sedaj je sporočil, da je prišel v rusko vjetništvo in je zdrav v Cerkesi, v kijevski guberniji. — Bolje kakor da bi bil pohabljen.

C. kr. hajduštvo.

"Laibacher Zeitung" poroča: Ivan Kromar, kovač iz Radohež okraj Novo mesto, je bil ustreljen po prekem sodu radi zločina motenja javnega miru po par. 65. a. drž. zak.

Ženska emancipacija v Aziji.

Na Kitajskem in Japonskem napreduje ženska emancipacija tako naglo, da se nazadnjaška japonska vlada čuti obvezana, to malo zadrževati. Na Kitajskem se gode sploh premene, katere prekašajo po svojem pomenu za svetovno gospodarstvo vse dosedanje revolucije, kar jih pozna zgodovina človeštva. Ogromni ta narod, ki šteje več duš, nego vsa Evropa skupaj, sprejema zapadno civilizacijo in se snuje popolnoma po evropejsko. Kitajskim ženam se ne jemlje več prostost in se jim ne stiskajo noge v premajhne čevlječke, ampak se jim pušča prirodna rast, kakor v Evropi. Japonke so že tako poevropejčene, da zahtevajo že svoje politične pravice. Vlada je pa izdala naredbo, s katero ženam prepoveduje vmešavanje v politična vprašanja.

Sreča vzrok nesreče.

Velika srečka kodanjske loterije je povzročila dve nesreči.—Dve četrtinski srečki sta zadela brzojavni uradnik v Frederiku ob nemški meji in kmetovalec iz mestne okolice. Uradnik, ki je imel ravno službo pri brzojavu in je prvi sprejel poročilo, da je zadel, je tekel hitro domov. Bil je tako razburjen, da so ga morali prenesti v bolnišnico, kjer je kmalu umrl. Kmetovalec je pa zblaznel, ko je izvedel, da je zadel in so ga prepeljali v blaznico.

Žrtve na morju.

Po uradnih vesteh londonske trgovske zbornice je bilo meseca novembra potopljenih 53 angleških parnikov, skupaj z 61.072 tonami in 35 jadrenjač s 4977 tonami. Na parnikih je prišlo 646, na jadrenjačah 6 oseb ob življenje. Kolikor se je moglo dognati, so 20 ladij potopile nemške bojne barke, 10 jih je pa prišlo na mine.

To so enomesečne žrtve tistega piratstva, kateremu pravijo pomorska vojna. Žrtve ene same dežele.

List za laži.

V Parizu je začel izhajati šaljiv list pod naslovom "Le canard en chaine" (Raca v verigah). Na čelu lista izjavlja uredništvo, da bo prinašal samo šaljive in lažnjive vesti. Prinašal bo vesti, ki so absolutna laž in pravi v svojem vabilu na naročilo: "Zadostuje nam istina, katero nam prinašajo naši dnevniki, mi se hočemo lagati. V ta namen smo sklenili dogovor z dopisnim uradom, da nam pošilja vse laži vsega sveta."

Pomankanja gradiva ta list ne bo imel. Če bi hotel objavljati vse laži, ki se posebno sedaj telegrafirajo in pišejo, ne bi imel nikdar dovolj prostora.

"Bonus".

Podjetniki vedo, da je zavedna, neovisna delavska organizacija najnevarnejša reč za njihovo profitarstvo. Zato smatrajo za svojo najvažnejšo skrb, kako bi jo mogli preprečiti. Včasi je ta naloga precej lahka, najlažja tam, kjer je delavstvo nezavedno in hlapčevskega duha.

Sempatje nastanejo sicer tudi tam sitnosti. Če je izkoriščanje le prehudo, ne pomaga nobena ponižnost in potrpežljivost. V takem slučaju postanejo ravno neorganizirani in nepoučeni delavci lahko najbolj sitni. Ker ne poznajo bojnih metod, ki vodijo k cilju in ker niso pripravljeni za dober in sistematičen boj, se vdajo strastem in obupu, in tedaj se zgodi največ nasilstev. Zase ne dosežejo ničesar s takim ravnanjem, ali kapitalisti imajo vendar škodo, če se jim razbijejo stroji, uničijo skladišča in razdenejo drage naprave.

Treba je torej paziti, da se ne prenapno strune. Kadar postanejo razmere preneznosne, se vržejo delavcem kakšne drobtine. Ali zboljšanje plače ni pri podjetnikih priljubljena oblika. V njej je za delavce nekaj poučnega. Kaže jim, da je nizka plača krivična in da jim gre po pravici več, nego dobivajo.

Zahtevati pravico je pa vse kaj druzega, kakor prositi za milost. Zahteva pravice vodi v organizacijo; in — le tega ne!

Nekateri kapitalisti so si zaradi tega izmislili nekakšne nagrade, ki jih dajejo delavcem, ako je podjetniški dobiček dosti velik. Tako poročajo sedaj iz Gary, Ind., da je municijska tovarna Aetna sklenila izplačati 1300 delavcem za dobo od 1. avgusta do 1. decembra tak "bonus" v znesku 10 odstotkov plače.

Mnogim delavcem se zdi taka nagrada sijajna. V resnici je to dobro preračunjena metoda za največje izkoriščanje in za oviranje organizacije. Delavci, ki dobivajo bonus, ne smejo zahtevati nobenega zboljšanja svoje redne plače in ga v svoji kratkovidnoti res ne zahtevajo, kar si mislijo: "Saj bomo potem skupaj dobili."

Toda če hočejo, da bo kaj nagrade, morajo garati kakor črna živina, kajti bonus in njega višina je odvisna od profita. Kapitalist noče zmanjšati svojega dobička, ampak delavci mu ga morajo povečati, ako hočejo, da odpade še zanje kakšna malenkost. Ako bi se jim uredile plače, kakor se spodobi, bi lahko delali po človeško. Mezda bi se jim morala izplačati, kakor je dogovorjena. Ker pa ne vedo, koliko bo nagrade, pa napenjajo svoje moči do skrajnosti, misleči, da delajo s tem zase, pa prezirajo, da gre glavni dobiček njihovega prekomernega truda v kapitalistov žep. Ne napenjajo se zase, ampak za kapitalista. On si pa prihrani priganjače, ker priganja že bonus delavce bolj kakor vsak birič.

Sistem teh nagrad je čisto podoben akordnemu delu, o katerem so zavedni delavci že davno prepričani, da je v njem najbolj krvavo izkoriščanje.

Z živino ne ravna lastnik tako. Če ima količkaj pameti, pazi, da se mu konj ne upeha preveč. Niti na misel mu ne pride, da bi dejal: Če mi bo mrha tekla še petdeset milj, ji pa pridam ovsa. Ampak misli si: Dosti je, sicer mi prezgodaj pogine, pa bo treba kupiti novo.

Žal, pa mnogo delavcev verjame, da so take nagrade neznanska dobrota, za katero bi morali biti celo hvaležni gospodarjem.

Kapitalisti vedo bolje, kaj to pomeni. Kjer sprejmejo delavci tak sistem, tam ni govora o organizaciji. To pa je namen podjetnikov. Na koncu četrtletja ali polletja ali celega leta dajo delavcem premijo ali bonus ali kakor že imenujejo to zvijačno dobroto, s tem so se pa zavarovali, da ne bodo delavci zahtevati tega, kar jim gre po pravici. Ne bodo mogli zahtevati, ker so brez organizacije vse zahteve prazne besede.

Kapitalistična modrost zna lahkovernim delavcem še več dopovedati. Pravi jim, da postanejo vsled takih premij nekakšni solastniki podjetja, ker dobe delež od dobička kakor delničarji. To slepilo je tako prozorno, da bi moral spoznati njegov pravi pomen vsak delavec, ako le količkaj misli.

Višina nagrade, ki jo kapitalisti dovolijo, je popolnoma odvisna od gospodarjeve volje. Delavci nimajo pri razdeljevanju dobička nobene besede, medtem ko sklepajo delničarji, ki se niso trudili za dosego profita, kakor so se trudili delavci, sami o dividendah in o razdelitvi žetve sploh. Razuntega pa nimajo delavci nobenega vpliva na vodstvo podjetja, na sprejemanje dela, na naročila i. t. d. in njihovo solastništvo je ogromna laž.

Čimprej se delavci rešijo tega sistema, tem bolje bo zanje.

Cepelinke.

Spušča Kajtebriga.

Neka slavna detektivska glava prijazno opominja, da je nevarno v nočnem času nositi dijamante na kravatnih iglah ali na prstanih po ulicah. Dijamanti se namreč leskетajo in to je dobro znamenje za cestne roparje. Torej prijatelji delavci — vpoštevate nasvet! Pustite dijamante doma!

•

Nekje sem videl fotografično sliko, predstavljajočo regiment italijanskih vojakov, ki stoje s sklonjenimi glavami pred katoliškim duhovnom, kateri drži razprostrte roke. Pod sliko je bilo tiskano: "Blagoslov orožja pred odhodom na Goriško". In drugje sem čital, da so italijanske krogle deževale v neko kapucinsko cerkev v Gorici in zadele kapucinarja, ki je bral mašo. Čudna so pota "božjih žegnov"!

•

Novi chikaški nadškof je rekel reporterjem pred nekaj dnevi, da je papež strogo nevtralen. Če je papež nevtralen, potem mora biti tudi Bog nevtralen, saj prvi vendar reprezentira zadnjega. Ali ni res? Kako moreta kajzer in Franc Jožef pridigati svojim armadam: "Gott ist mit uns!" — Kako?

•

Miljonar Ford se bo ovekovečil. Da — ovekovečil na vekov veke. Kajti on je tisti, ki bo govoril, govoril in govoril armadam v Evropi toliko časa, da bo konec vojne. Oh, če bi to dosegel! Bil bi res velik mož. Ampak — ta vražji "če, če"... Kaj bo naredil Ford, ako se kje na morju sreča s kajzerjevo submarinko?

Parlamenti zborujejo v presledkih tudi med vojno v Angliji, Italiji, Franciji, Nemčiji in še celo — in še celo! — v barrrrbarrrrski Rusiji. Vsi ti parlamenti sicer niso dosti, ali nekaj se le čuje. Zastopniki ljudstva imajo vsaj toliko svobode, da povedo svojim morilnim vladam par gorkih. Avstrija je tudi imela nekak parlament. Imela ga je nekoč — toda odkar je vojna, ga ni več! Crknil je avstrijski parlament in zastopniki delavstva v Avstriji nimajo niti toliko svobode, kolikor je imajo socialistični poslanci v Rusiji..

•

Ves čas med vojno vlada v blaženi Avstriji nezaslišana klika kajzerjevih lumpov v zlatih "kolarjih" — ljudstvo pa mora molčati kot grob in pada v grob. Ali ni še precej Slovencev v Ameriki — slovenskih delavcev — ki z nekakim ponosom pravijo: "Naša Avstrija, naš cesar!"... Oh, dajte mi vrvico, da se obesim, preden se mi toliko zmeša, da bom imel le trohico spoštovanja do Avstrije!!!

•

Miljonar Ford je odplul v Evropo. Na cilindru nosi kos papirja, na katerem je zapisano: Mir ljudem na zemlji... Velika je njegova misija: on išče miru. Časopisje nič ne poroča, torej ne vemo, vendar smo pa radovedni, da li je šel z njim tudi slavni doktor Cook...

•

3,700.000 (tri miljone in sedemstotisoč) Nemcev je že padlo ubitih in ranjenih, odkar traja krščansko klanje. Tako se glasi najnovejše poročilo. Torej "kazen za umor Franca Ferdinanda" je stala toliko življenj samo tiste, ki izvršujejo kazen. Pomislite, bratje — tri miljone, skoraj štiri miljone ljudi, zdravih, močnih in koristnih ljudi je šlo k vragu samo zato, ker je poginil en sam človek — — če namreč hočemo verjeti, da se vrši klanje samo zaradi sarajevskega umora. Prištejmo še dobra dva miljona Avstrijcev, ki so tudi šli pod zemljo — — ampak kazni še ni dovolj!

•

Iz Berlina zelo radi poročajo o revolucijah v Rusiji, Indiji i t. d. Dobre so te novice. Mi bi radi, da bi bile resnične. Ali ravnotako bi radi slišali, da se kaj takega zgodi v Nemčiji, Avstriji in na Bolgarskem. Če je revolucija potrebna v Rusiji, zakaj bi ne bila tudi v Avstriji, kjer je danes še slabše kakor na Ruskem?

•

V Avstriji so zaprli trintrideset socialističnih državnozborskih poslancev, ki so izrazili željo za mir. Koliko so jih že obesili — ne samo socialistov, temveč tudi drugih — ne ve nihče izven avstrijskih mej, kajti cenzura je tam hujša kakor v Rusiji. Ljudstvo tamkaj strada, da je groza, trpi, krvavi, umira, gine in pada — ali bognedaj, da bi se kdo pritožil in rekel, da je že dovolj stradanja in umiranja. Tako je. Bog ohrani, Bog obvari...!

Šopek grozot.

Prusko vojno ministrstvo objavlja podrobnosti, s katerimi hoče dokazati, da je bilo obstreljevanje katedrale v Reimsu opravičeno vsled vojaških francoskih odredb. Na cerkvenem stolpu je bil poleg praporja z rdečim križem telefon, električna napeljava, vojaške postelje. Kakor je izjavil vikar Primellage, ki je padel v francosko vjetništvo, je bilo v katedrali nad 150 nemških ranjencev, ko je bila ta zadeta od nemške artilerije 19. septembra 1914. Ogenj je planil s tramovja na slamnate postelje ranjencev, ki so se hitro rešili na dvorišče. Ko so straže zaprle vrata, za katerimi je bilo še 100 ranjencev v vdušljivem dimu, se je posrečilo italijanskim duhovnikom, da so odprli vrata. Ko so prišli ranjenci ven, jih je sodrga napadla s pestmi, palicami in s suvanjem z nogami. Vojaštvo je vdrlo na dvorišče in je streljalo kar na slepo na ljudi; mnogo jih je bilo ranjenih. Kar jih je potem še ostalo, so jih spehali ven in sodrga je padla tudi po teh.

V Forest City, Ark., so linčali zamorca William Patricka, Sto maskiranih mož ga je odpeljalo iz ječe. Krasna uprava. In krasna kultura!

"AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR"

ZA LETO 1916

je izšel. Koledar je vezan v trde platnice, šteje 240 strani in ima sledečo vsebino:

SPISI.

Koledar za leto 1916. — Stoletna pratika. — Splošen kalendarij in zbirka raznih podatkov (Naše osolnčje. Zemlja in luna. Stanje planetov 1916. Volilni koledar. Časovna razlika. Množitvena tabela. Časovna mera. Mere v Zedinjenih državah. Razlika med ameriško in evropske metriško mero. Nepismenost v Zedinjenih državah. Obrestna tabela. Slovensko prebivalstvo v Zedinjenih državah. Največje stvari na svetu. Smrtna kazen v Zedinjenih državah. Monroe-doktrina. Ženitveni zakoni in razporoka. Kako so poklici razdeljeni v Zedinjenih državah. Državljanska pravica. Naturalizacijski zakon. Koliko je civilnih zveznih uslužbencev. Kolonije Zedinjenih držav. Kanada in Mehika. Republike v južni in centralni Ameriki. Vladni sistem v Zedinjenih državah. Proglas neodvisnosti. Ustava Zedinjenih držav. Kako je bila ustava z dodatki sprejeta.) — Letni pregled. — Ivan Molek: Čemu si rodila sina? (v verzih). — John Reed: Hči revolucije. — Velikani iz davne dobe. — Jože Ambrožič: V krvi. — Ivan Molek: Svoboda (v verzih). — Etbin Kristan: Jan Hus. — Filip Godina: Kako je v Alaski. — Jože Zavertnik: Hlapec? — O duhovih. — Jože Ambrožič: Eden izmed mnogih. — Ivan Molek: Oparnice (v verzih). — Kronani norci. — Ellin-Pelin: Na onem svetu. — Pravljica o Evinem jabolku. — Ivan Molek: Kaj bo po vojni. — Etbin Kristan: Izkušnjava. — M. Arcibašev: Revolucionar. — Jože Zavertnik: Oko postave. — Socialistično gibanje slovenskih delavcev v Ameriki. — Frank Petrič: Poglavje o organizaciji. — Theodore Cvetkov: Zakaj se boje ljudje teme. — Howard Moore: Ostanki barbarizma v civiliziranih ljudeh. — Odlomki. — Šćegetalke. — Oglasi.

SLIKE.

Uvodna slika v dveh barvah. — Planet Saturn. — Če bi se sovražnika zmenila . . . — Stolp biserjev na razstavi v San Franciscu. — Prekucnjeni parnik Eastland. — Mladi Rockefeller. — Stari Rockefeller. — John R. Walsh. — John R. Lawson. — Usmrčenje "nezvestih" v Mehiki. — Mrliči na bojnem polju. — Prizor iz francoskega bojišča. — Kruppov najnovejši mortar. — Kmet kopije grob padlim vojakom v Galiciji. — Nemška vojaška kuhinja. — "Civilni bojevniki" v Belgiji čakajo na smrt. — Otroci v Nemčiji se vežbajo za klanje. — Militaristični duh med otroci na Japonskem. — Ruski vojni ujetniki v Nemčiji. — Inštrukcija žensk za sprevodniško službo na Nemškem. — Francoske čete na pohodu. — Roza Luksenburg. — Karl Liebknecht. — Stavkajoči premogarji na Angleškem. — Čemu si rodila sina? — Dinozaur "Corythosaurus". — Lobanja dinozaura "Corythosaurusa". — Kristus in šrapneli. — Jan Hus. — Kajzerjev grad v Prusiji. — Jan Hus na grmači. — Vožnja s psi v Alaski. — Prizor iz štrajka v Bayonne. — Žrtve prekucnjenega parnika Eastlanda. — Kako so vlekli utopljence iz Eastlanda. — Dolina bakrenih rudnikov v Bingham Canyonu, Utah. — Brezplačna vožnja za delom na farme. — Prizor z rusko avstrijskega bojišča. — Ruska carinja in carjevič, pokazujoča sledove bolezni. — Charlotta, blazna "mehiška cesarica". — Babilonska tablica s pravljico o prvem grehu. — Dva francoska vojaka — in samo dve roki. — Slov. soc. klub v Clevelandu, O. — Slov. soc. klub v Canonsburgu, Pa. — Slov. soc. klub v Dunlo, Pa. — Slov. soc. klub v Syganu, Pa. — Jugoslov. soc. skupina v Huntingtonu, Ark. — Slov. soc. klub v Frankinu, Kans. — Slov. soc. klub v Clintonu, Ind. — Slov. soc. klub v Dunkirku, Kans. — Slov. soc. klub v Jenny Lindu, Ark. — Slov. soc. klub v Rock Springsu, Wyo. — Slov. soc. klub v Superior, Wyo. — Slov. soc. klub v Kenoshi, Wis. — Frančiška Tratnik. — Josip Dernač. — Ernest Untermann. — Ralph Korngold. — May-Wood Simons. — Chas. Ed. Russell. — Mm. E. Rodriguez. — John C. Kennedy.

Skupaj 64 SLIK.

ZEMLJEVIDNI OBRAZCI.

Bojni pas v Belgiji in Franciji. — Rusko-nemško-avstrijski bojni pas. — Avstrijsko-italijanski bojni pas.

CENA 40 CENTOV

s poštnino vred za vse kraje Zedinjenih držav.

Koledar je letos pet centov dražji, ZATO PA IMA 48 STRANI VEČ. Noben slovenski delavec bi ne smel biti brez te zanimive in koristne knjige. Naročite ga še danes. Naročila sprejema

PROLETAREC, 4008 W. 31. ST., CHICAGO, ILL.

DOPIS.

Pittsburgh, Pa.

Prijatelj delavstva.

Pogostoma se delavci zgražajo zaradi brutalnosti delodajalcev, njihovega brezobzirnega postopanja z delavci i. t. d. Ali kdo more zameriti njim? Oni se zavedajo svojega razreda, zavedajo se, da žive od profita in da je tem bolje za nje, čim bolj se dajo njih delavci izkoriščati.

V kapitalističnem razredu ne boste našli izdajalcev!

Žalostno pa je, da se nahaja med delavstvom še toliko propalic, ki vedoma ali nevedoma delujejo proti delavskim — lastnim — interesom.

V Union Steel Casting Co., 61 in Butler St., Pitsburgh, Pa., so se delavci zbudili; zaznali so potrebo organizacije, ker le tem potom se more zboljšati položaj. Sklicali so javno sejo dne 7. nov. v K. S. D. na 57. cesti v svrho organiziranja še neorganiziranih delavcev v omenjeni tovarni. Udeleženci te seje so bili po večini Dalmatinci, a tudi precej Slovencev, Hrvatov in Italijanov se je seje udeležilo.

G. Kogy, znan neunijski bartender, ki je tudi že ponovno delo izgubil radi trdovratnega nasprotovanja uniji, si je topot dovolil igrati mali trick zborujočim. Vsekakor bi mu bilo najljubše, ako bi bil mogel zabraniti zborovanje, ker mu — menda iz protiunijskega principa — ne ugaja enako zborovanje.

Ker pa to ne gre tako lahko, si je dovolil telefonirati na bližnjo policijsko postajo po stražnika. Pri svojem činu se ni oziral na opazke, da nikakršen stražnik potreben. Hotel je napraviti kolikor mogoče neprilik in je mislil, da bo stražnik zborovanje oviral. Zborovanje se je v navzočnosti policaja mirno izvršilo, tako da ni g. Kogy s svojim poskusom druzega dosegel, kot da je pripravil odbor ob $3 plače policaju za 1 uro težkega dela.

Dasi je g. Kogy delničar K. S. D., vendar ni imel nikakršnega opravka s tem zborovanjem.

Slovenci v Pittsburghu moramo biti pač ponosni, da imamo tako vrlega rojaka med sabo. Rojaki, zapomnite si, kakšnega "prijatelja" patronizirate, kadar greste kozarec piva popit v hotel, kjer je vposlen.

Rojaki, izognite se Union Steel Casting Companije, kadar greste za delom, ker je ondotno delavstvo na stavki.

V upanju, da bo Comp. skoro ugodila zahtevam stavkujočih, pozdravljam vse zavedno delavstvo širom Amerike. B. F.

Puška na Slovenskem.

S "pravomočno" sodbo domobranskega sodišča petega armadnega etapnega poveljstva je bil trgovec Franjo Petrič obsojen na smrt na vešalih zaradi zločina ogleduštva, kazen pa se je izpremenila na ustrelitev in se je izvršila dne 2. novembra. Z isto sodbo je bil obsojen trgovec Alojzij Rasberger na 15letno težko poostreno ječo zaradi hudodelstva proti vojni moči države.

Seveda se o procesih nič ne poroča. Vojaškim sodiščem se mora verjeti, da sodijo pravično. In zakaj so Petriča ustrelili? Ali je bila to milost? Čemu milost za vohuna? Ali pa jim zmanjkuje vrvi?

Pol mesta zgorelo.

Iz Los Angeles, Cal., poročajo: Več kakor polovica mesta Avalon na katalinskem otoku je zgorelo dne 29. novembra. Škodo, ki jo je povzročil ogenj, cenijo na miljon dolarjev. Lastnica katalinskega otoka je Baming Co. Nekaj časa so se bali, da zgori vse mesto. Ves 23 milj dolgi kanal med otokom in obrežjem se je žarel od velikega ognja. Ljudje so bežali na bližnje griče. Z brezžičnim brzojavom se je priklicala pomoč, ki je naposled ustavila besnenje plamena.

Usnje iz človeške kože.

Pariški list "Gazette" poroča, da izdelujejo paganski prebivalci afriške nemške naselbine Kamerun usnje iz človeške kože, ki je baje zelo mehko, prožno in trpežno.

Poslanec Tavenner dokazuje, da podpirajo multimiljonarji društvo Navy League, ki se poteguje za oboroževanje. Ali bi bili tudi tedaj tako patriotični, če bi gradilska vlada ladje v lastni režiji?

Stranka

ZAPISNIK

skupne konference J. S. klubov v Crawford County, Kansas
dne 21. novembra v Jackville.

Konferenčni tajnik sodrug Goršek otvori sejo. Za predsednika je izvoljen sdr. Cvetkovič, za podpredsednika sodr. Skubic, za zapisnikarja sodr. Janc.

Poročilo konferenčnega tajnika se vzame na znanje. Za tem sledi poročilo tajnikov krajevnih klubov o stanju klubov.

Predlagano, da pošljejo J. S. klubi v Crawford County dva delegata na kongres J. S. Z., ki se vrši v decembru tekočega leta. Vname se živahna in dolgotrajna debata, ter se končno sklene, da se pošljeta dva delegata, ako jim plača "Zveza" vozne stroške; iz konf. blagajne se jim plača le $4 dnevnice.

Za delegata so nominirani sledeči sodrugi: Skubic, Janc, Smolshnik, Goršek, Cvetkovič in Selak; z večino glasov izvoljena sodruga Skubic in Goršek.

Sklepanje glede skupne knjižnice se radi pomanjkanja časa odloži na prihodnjo sejo.

Sodrugu Koemanu, mirovnemu sodniku v Frontenac, se izreče zaupnica, ker ni bilo stvarnih dokazov za obdolžitve, ki so bile izrečene proti njemu. Obenem se izreka ogorčenje zoper zahrbtneže, ki skušajo z neosnovanim obrekovanjem škodovati stranki in posameznikom.

Sklenjeno, da se vrši prihodnja konferenca v Franklin, Kans., tretjo nedeljo v decembru.

Frank Cvetkovič, predsednik,
Chas Janc, zapisnikar.

Radley, Kansas.

Vsem sodrugom in sodružicam v Crawford County, države Kansas na znanje!

Prihodnja skupna konferenca J. S. klubov v Crawford Co. se bo vršila dne 19. decembra t. l. v Franklin, Kans., v navadni dvorani ob 2. popoldan. Sodrugi in sodruginje, pridimo skupaj in posvetimo svoj prosti čas delu za našo boljšo bodočnost in za razvoj socializma. Misliti in vediti moramo, da pridemo skupaj le preprosti delavci in trpini, in zato je naša sveta dolžnost, da se shajamo in se skupno posvetujemo za odpravo današnje mezdne sužnosti in da gradimo temelj, na katerem nam bo zasijala boljša bodočnost, in na katerem bodo nam delavcem odpadli okovi kapitalističnega suženstva. Torej sodrugi in sodružice, bodimo vneti za socializem in z navdušenjem prihajajmo na naše seje in konference!

Sodrugi, naprej za socializem!

Johh Goršek, tajnik konference.

TAJNIKOM SOC. KLUBOV, ZASTOPINKOM IN POSAMEZNIKOM.

Meseca januarja bode minulo deset let, odkar je začel izhajati Proletarec. Uredniški odbor lista je sklenil, da v spomin desetletnice izide Proletarec v olepšani izdaji. Posebnih pismenih vabil za skupne in večja naročila ne bodemo razposlali; pač pa naj vsakdo, kateri želi več iztisov te interesantne številke, izreže kupon in pove, koliko številk naj mu pošljemo. Cene za to slavnostno izdajo, katera izide dne 4. januarja 1916, se vidijo na drugem prostoru lista. Vsa naročila mora imeti upravništvo v rokah najkasneje do 31. decembra. Na naročila, katera bi prišla pozneje, se ne bodemo mogli ozirati.

Upravništvo Proletarca.

TAJNIKOM, ZASTOPNIKOM IN POSAMEZNIKOM.

Naš "Družinski Koledar" je izšel. Da ne bo nepotrebnega povpraševanja in pisarjenja, naj si vsakdo zapomni sledeče:— Koledar stane 40 centov, za kar ga naročnik dobi poštnine prosto. Kdor jih naroči več kot 10 skupaj, jih dobi od 10 do 25 po 38 centov; od 25 do 50 se dobe po 37 centov; kdor jih pa naroči več kakor 50, jih pa dobi po 35 centov komad.

Manjša naročila pošljemo po parcelni pošti, večja pa po expresu. Tudi letos bomo po expresu tako pošiljali koledarje, kakor smo jih lansko leto, to je, da ne plačamo takoj mi, pač pa tisti, ki jih je naročil. To je zaradi tega, ker expresna družba mnogo bolje pazi, da se blago ne izgubi. Naročnik naj nam potem naznani, koliko je plačal expresa, nakar mu stroške povrnemo.

Koledarjev se je tiskalo le gotovo število, in kdor ga hoče dobiti, naj ga takoj naroči. Lansko leto bi jih bili lahko najmanje en tisoč več prodali, ako bi jih bili imeli.

Tajnikom soc. klubov, društev, zastopnikom in drugim priporočamo, da naj koledarje kolikor mogoče naročujejo skupno. Na ta način so koledarji cenejši za Vas, mnogo nepotrebnega dela pa prihanjenega za vse. Klubi, ki so že naročili koledarje, plačali jih bodo pa pozneje, naj pri pošiljanju denarja izrecno povedo, da so koledarje že prejeli, ker drugače bi se zmalo pripetiti, da bi jim iste ponovno poslali, za prve jih pa tirjali. Najrajši vidimo, da se nam denar pošlje po "Money Order".

Upamo, da bo koledar vsakemu všeč. Niti Angleži, ki imajo ogromno literaturo, ne prodajajo novo izišlih knjig za tako nizko ceno.

Upravništvo.

Jugoslov. socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Pero Belamarich, Filip Godina, V. Suša, P. Kokotovich, Fr. Aleš, M. Polovina, J. Krpan, Ž. Bajskić, Alex Dubravac, Frank Hren, B. Žikić in Fr. Šaus.

Frank Petrich, gl. tajnik, 803 W. Madison Street, 4th Floor, Chicago, Ill.
Seje eksekutive so vsako prvo soboto v mesecu ob 8. zvečer na 1944 So. Racine Ave.

NADZORNI ODBOR:

Mike Mavrich, Chicago, Ill.; Nick Hinich, Milwaukee, Wis.; Demeter Ekonomoff, Gary, Ind.; I. Celich, West Allis, Wis.; Jos. Zavertnik ml., Chicago, Ill.

ODBOR ZA TISKARNO.

Frank Zaje predsednik, Alex Dubravac blagajnik, Pet. Kokotovich tajnik, Frank Mrgole in Jos. Steiner odborniki.
Klubi, ki žele govornike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS: —
83. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Ant. Pečar, R. F. D. 3, box 149. Seje so vsako tretjo nedeljo v mesecu, v Jenny Lind, Ark.
107. Hutington, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Jno. Jarnovich, R. F. D. Box 167.
140. Hartford, Ark. — Tajnik John Robas, box 8, Hartford, Ark.

COLORADO: —
132. Pueblo, Colo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Pogorelec, 508 Moffat ave.

ILLINOIS: —
1. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Filip Godina, 2814 So. Karlov ave.
4. La Salle, Ill.—Jugoslovanski socialistični klub, tajnik John Rogel, 427 Sterling Street.
6. Chicago, Ill.—Jugosl. Soc. Združenje, tajnik Frank Rebac, 1944 So. Racine Avenue.
20 Chicago, Ill.—Jugoslavensko soc. udruženje, tajnik Petar Kokotovich, 2306 Clybourn Avenue.
46. Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Ileršič, Box 831.
50. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kaučič, Box 195. Seje se vsako 2. in 4. nedelje v mesecu ob osmi uri zjutraj v Union Hali
56. East St. Louis, Ill.—Jugosl. socialistično udruženje, tajnik F. Franjich, 1318 N. 13. St.
60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Milan Hegji, 217 W. 24. St.
64. Livingston, Ill. — Jugosl. socialističen klub, tajnik Frank Krek, P. O.
67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bregar, 1701 Peoria Rd.
84. Witt, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Milosich, Box 102.
92. Ziegler, Ill. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Geo. Karlovich, Box 6.
109. Granite City, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik S. Gjurishich, b. 665, Madison, Ill.
110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausec, L. Box 158, organizator Frank Pervinšek.
128. Nokomis, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Mekinda, box 607. Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu.
154. Sesser, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Tomo Grdich, Box 348.
160. Dorrisville, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Jerich, Box 168.
84 Witt, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Zupančič.

INDIANA: —
41. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Mušar, L. Bx 449; organizator Ant. Ladiha, 824 N. 9th St. Seje so vsako prvo in tretjo soboto v mesecu ob 7. uri zvečer.
53 Gary, Ind.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik D. Jelavich, 1613 Washington St.

IOWA: —
153. Woodward, Iowa—Jugosl. soc. klub, tajnik Jak Bergant, R. 4, Box 87.
158. Centerville, Iowa. — Jugosl. soc. udruž. Tajnik Stefan Papich, Mine No. 30.

KANSAS: —
30. Mulberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik M. V. Smolšnik, R. R. 2, box 208.
31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Speiser, box 293, Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6.
34. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Umek, box 7.
80. Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Karlinger, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans.
81. Skidmore, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik J. Alič, R. 3, Box 3, Columbus, Kansas.
92. Carona, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Blaž Mezeri, Box 162.
91 Stone City, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, box 496.
133. Dunkirk, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Tomšič, R. F. D. 1, Box 167. Pittsburg, Kans.
150. Ringo, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnica Mary Skubic, R. 4, Girard, Kans.
157. Gross, Kansas.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Janc, Box 118, Croweburg.

MICHIGAN: —
61 Detroit, Mich.—Jugosl. soc. združ., tajnik Ivan Jankovich, 387 Ferry Ave.
114. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ernst Baje, 338 Ferry ave.

MINNESOTA: —
22. Chisholm, Minn.—Jugosl. soc. klub, tajnik M. Rihtar, Box 308.
54. Aurora, Minn.—Jugosl. soc. klub, tajnik Fred Shilt, Box 291.
148. Ely Minn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Branko Markovich, box 1025.
152. Virginia, Minn.—Jugosl. soc. udruženje, organizator Mike Biandich, 104 S. Mesaba Avenue.

MISSOURI: —
14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. združ., taj. M. Vojnovich, 1145 Talmage Ave.
129. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Vinc. Cajnkar, 2213 Graveis Ave.

MONTANA: —
73. Red Lodge, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Gerkman, box 44.
96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Daničck, Bear Creek, Mont.
101. E. Helena, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik J. B. Mihalich, box 200. Seje so vsako prvo nedeljo v mesecu v Jos. Lazarja dvorani.
134. Klein, Mont.—M. Meznarich, box 127.

OHIO: —
2. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik I. Žlembergar, L. Box 12. — Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popl. pri sodr. N. Žlembergerju.
18. E. Youngtown, O. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Živan Ivanovich, 1757 Logan Ave.
26. Neffs, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Dernač, box 26.
27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tanjik Andr. Bogataj, 6906 St. Clair Av. Edv. Banisel, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St.
38. E. Palestine, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Istenich.
49. Callinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Valent. Plešec, 446 E. 156. St. Cleveland, O.
62. Youngstown. O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Math Urbas, 12½ Oak Park Youngstown, O., organizator Alois Zupanc.
71 Cleveland, O.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Fučec, 6301 St. Clair ave.
76. Euclid, Ohio — Jugosl. soc. klub, tajnik John Ulaga, Cul Rd.
86. Akron, O.—Jugosl. soc. združ. taj. B. Bošnjakovich, 124 E. Chestnut Alley.
89. Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Geo. Petkovšek, 1794 E. 29th St.
113. Bridgeport, O. — Jugosl. soc. klub.
141. Steubenville, O. — Jugosl. soc. udruženje, tajnica Jelena Radovich, 222 So. 5th St.
147. Barberton, O.—Jugoslov. soc. udruženje, taj. M. Bobalich, box 384.
159. Bellaire, O. — Jugosl. soc. združ., tajnik Božo Bober, Bel. So. St., Box 39-a.
161. Yorkville, O. — Jugosl. soc, udruženje, tajnik Stojan Raguž, Box 58.

OREGON:
47. Portland, Ore.—Jugosl. soc. združ., tajnik Lukas Istvanich, 621 Bidwell av.

PENNSYLVANIA: —
3. N. S. Pittsburg, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Friedman, 862 Virgin Alley.
5. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, box 218, Conemaugh, Pa.
10. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Ratais, box 685.
12. E. Pittsburg, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Stupljanec, box 266. John Gračanin, organizator.
19 Farrell, Pa.—Jugosl. soc. združ., tajnik M. Fabiančich, 1058 Spearman ave.
16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udr., taj. John Apfelthaler, Box 128 Elizabeth, Pa.
19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. združ., tajnik Geo. Popovich, 1016 Hamilton Ave.
32. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 3, bx 50
57. So. Side Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Puškarich, 2632 Carson St., Hotel Artur.
59. New Brighton, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik John Chogich, box 175.
63. Herminie, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik John Trčelj, R. F. D. 3, Box 106, Irwin, Pa.
70. Large, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Milan Stakič, box 24.
74. Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklaučič, L. Box 3.
77. McKees Rocks, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jak. Markovich, 339 Phoenix St.
78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik P. Obradovich, Box 51. Seje vsake tretje nedelje v mes. ob 9. dopoldne u prostorih Soc. Ed. Bureau.
87. Fayette City, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Gartnar, b. 378. — Organizator John Baraga. Seje se vsake zadnje nedelje v mesecu.
90. Primrose, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nikola Vilenica, Box 746.
93. Browndale, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik F. Verbajs, RFD. 2. Forest City.
97. Homer City, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Steve Janič, Box 421.
98. Garrett, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Aug. Orel, R. F. D. 52.
99. McKees Port, Pa.—Jugosl soc. udruženje, tajnik M. E. Kolibash, 1107 Lynn Alley.
100. Ellsworth, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Paul Kuffner, box 684.
104. Woodlawn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Pet. Skrtich, box 533.
105. Marianna, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Milanich, Box 251.
117. Lloydell, Pa. — Anton Zalar, Box 127, Beaversdale.
118. Canonsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canonsburg, Pa.
127. Dunlo, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Čopi, Box 61.
131. Pottsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik B. Novak, 6568 Rowan St.
144. Fitz Henry, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Indof, box 113.
155. Reading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočevar, 143 River St.
156. Beadling, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mart. Cetinski, box 93.
162. Brownsville, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vaso Predragovich, bx 239, West Brownsville, Wash. Co.

WASHINGTON: —
28. Roslyn, Wash.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vinko Šolič, Box 93.
102. Buckley, Wash. — Jugosl. soc. združ., tajnik Nik. Perkovich, P. O. Spiketon, Wash.

WISCONSIN: —
9 Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. združ., tajnik Thos. Stepich, 412—4. ave.
11. Kenosha, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mato Mladjan, Box 55. Organizator Paul Jurca. — Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu v na Socialist gl. stanu.
122. Racine, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik D. Poganchev, 707 Jackson St.
122. Racine, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Pavlov, 831 Riverview St.
137. Kenosha, Wis. — Tajnik John Kastelic, 18 Howland Ave.

WYOMING: —
8. Cumberland, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Šifrar, Box 64.
44. Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, box 341. Andrej Križišnik, box 103, organizator. Seje se vsake druge nedelje v mesecu popoldne ob 2. uri v Hali K. Peruška
108. Cambria, Wyo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nik Pražetina, Box 25.
136. Rock Springs, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Miklaučič, Box 93.

KONFERENČNI ODBORI.

Št. 1. **Zapadna Pennsylvania.** Tajnik Paul Hanas, 2840 East St., N. S. Pittsburgh, Pa.
Št. 2. **Ohio.** Tajnik Sp. Markovich, 356 Emerson Pl., Youngstown, O.
Št. 3. **Chicago.** Tajnik Blaž Jakopec, 1944 So. Racine Ave.
Št. 4. **Wisconsin.** Tajnik Thos. Stepich, 412—4th St., Milwaukee, Wis.
Št. 5. **Misouri in južni Ill.** Tajnik Jos. Mostar, Box 351, Stanton, Ill.
Št. 6. **Kansas.** Tajnik John Goršek, Box 195 Radley, Kans.

Vse pritožbe tičoče se J. S. Z., je nasloviti na sodr. Mauricha, člana nadzornega odbora, 1944 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Rekord v železniškem prometu.

Uradna poročila pravijo, da je bil železniški promet na zapadnih železnicah meseca novembra največji rekord v zgodovini ameriških železnic. V primeri z lanskim letom se je promet povečal za enajst do trinajst odstotkov.

Važno uprašanje!
KDO mi opravi najbolje in najcenejše?
Konzularne, starokrajske sodnijske in vojaške zadeve
Javni notar J. Kaker
207 Hanover St.
Milwaukee, Wis.

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostranim vrtom za izlete
MARTIN POTOKAR,
Ogden Ave., blizo cestno železniške postaje, Lyons, Ill.
Telefonska štev.: 224 m.

Dr. Richter's Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrpnelosti sklepov in mišic.
Pravi se dobi le v zavitku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znamke s Sidro.
25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si naravnost od
F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—pač šati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovenske.

J. A. FISCHER
Buffet
Ima na razpolago vsakovrstne pive vino, smodke, i. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčilo
3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Lawndale 1761

PHONE, CANAL 3014
POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Bivši Martin Potokar place
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.—Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporočata
JAZBEC & OMAHEN
1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.

Socialistične slike in karte.
"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom.
"Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom.
"Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom.
"Prohibition Dope" s angleškim napisom.
Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucat $1; 100 komadov $7.00.
Cene kartam: 1 komad 2c! 1 tucat 15c, 100 komadov 70c.
Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta.
INTERNATIONAL PUB. CO
1311 E. 6th St.,
Cleveland, Ohio.

MODERNA KNIGOVEZNICA.
Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.
BRATJE HOLAN,
1633 Blue Island Ave.,
(Adver.) **Chicago, Ill.**

Adio atašeji!

Newyorška porota je izrekla, da so uradniki Hamburško-ameriške črte, ki so z najetimi parniki oskrbovali nemške bojne ladje na morju z živili, premogom in drugimi potrebščinami, krivi dejanj, zaradi katerih so bili obtoženi in ki jih je zvezno pravdništvo označilo za sleparstvo napram zedinjenim državam. Za goljufijo je obtožba smatrala falsificiranje ladjinih dokumentov.

Obsojeni so bili dr. Karl Buenz, George Kotter in Adolph Hachmeister vsak na osemnajst mesecev, Josef Poppinghaus na leto dni ječe v Atlanti, Hamburško-ameriška črta pa na 1 dolar globe.

Sodnik Howe je izjavil glede na nominelno globo družbe, da je bila njegova želja, oprostiti zadevo čimbolj mogoče od denarne dišave.

Zadeva je s tem v prvi instanci rešena. Obsojenci bodo zahtevali nov proces in so bili postavljeni vsak pod 10,000 dolarjev varščine.

Stvar ima pa še drugo stran. Že ko je bila Dumbova afera na dnevnem redu, je bilo slišati ime nemškega vojnega atašeja stotnika von Papena v zvezi z znanimi Dumbovimi načrti. Izgledalo je skoraj tako, kakor da je bil pravzaprav von Papen odločilni faktor, Dumba pa njegov izvrševalni organ.

V sedanjem slučaju je bil pa nemški mornariški ataše kapitan Boy-Ed mnogo imenovani junak, o katerem pravijo, da je vodil intrige za kršitev ameriške nevtralnosti. Vlada Zedinjenih držav se hoče sedaj obeh iznebiti, kakor se je iznebila Dumbe. In za njima pridejo najbrže še drugi na vrsto.

Državni tajnik Lansing je objavil izjavo, v kateri pravi o tem:

"Zaradi delovanja v vojaških in mornariških zadevah, ki ga smatra za neprimerno, je vlada Zedinjenih držav prosila, naj se takoj odpokličeta oba nemška vojaška atašeja, ker nista vladi več pogodi. Delovanje obeh atašejev, vojnega in mornariškega, se vladi že dlje časa ni zdelo primerno. Zgodilo se je pa še, da sta bila oba zapletena v interese, ki so imeli namen spraviti Huerto zopet v Mehiki na krmilo. Prošnja, naj se odpokličeta atašeja, je bila nemškemu veleposlaništvu izročena že pred tremi dnevi. Nemški veleposlanik grof Bernstorff je naznanil državnemu tajniku Lansingu, da je že sporočil to željo v Berlin, odkoder pa ni dobil še nobenega odgovora."

Pravijo, da je zbudilo postopanje zvezne vlade presenečenje v Washingtonu. Če je to res, se nam zdi čudno. Kajti v tem postopanju pač ni nič presenetljivega. Velecenjena gospoda atašeja sta opravljala v Ameriki špionažo in vodila zarotniške posle, in zato je čisto prav, če jima pokaže zvezna vlada vrata, dokler ne povzroči njih temno delovanje takega položaja, da bi prišel ameriški narod še v resno nevarnost vojnih zapletljajev.

Razmerje med Ameriko na eni ter Nemčijo in Avstrijo na drugi strani pač ni tako ugodno, da bi bilo treba nositi še več smodnika v to skladišče. Priznati se mora, da igra Nemčija zelo neodkritosrčno igro. Po dolgem cincanju je Bethmann Hollwegova vlada priznala, da je ameriško stališče v tej zadevi pravilno, sedaj so pa že minili celi meseci in berlinska vlada se ne gane, da bi ugodila zahtevam Zedinjenih držav. Ravno tako postopa Avstrija, ki doslej še ni podala niti večkrat zahtevanega poročila o potopu "Ancone."

Mi ne želimo vojne z nikomer. Zato pa tudi spoznavamo, da je prav in pametno, če se Amerika iznebi agentov pod imenom poslanikov in atašejev, ki rujejo na tak način, da bi spravili Ameriko v položaj, iz katerega ne bi bilo nazadnje drugega izhoda kakor vojna. Baca za take zdražbarje je na vsak način cenejša.

V Chicagi so našli 40letnega farmarskega delavca Fred Schultza mrtvega na cesti. Bil je že več mesecev brez posla. Na glavi je imel majhno rano, ki jo je dobil nemara od padca. Taka je usoda delavca v tej svobodni deželi. Brezposelnost pa ni "nikakršen problem."

Vlada v Zedinjenih državah je kapitalistično pobarvana; večina ameriških zakonov je očitno kapitalistična; pravica v tej veliki deželi je kapitalistična; uprave v državah, okrajih in mestih so kapitalistične. Pa se delavci neštetokrat jeze, da jih vse zatira. Toda kdo je kriv? Tisti delavci, ki sami pomagajo, da imajo kapitalisti vso oblast v rokah, ker glasujejo pro volitvah za kapitalistične stranke ali pa ostanejo doma.

Fabrikanti in prodajalci svetega pisma pravijo, da ni bilo še nikdar toliko biblij in toliko starih in novih testamentov prodanih, kakor zadnje dve leti. — Čudno! Še nikdar se ni zgodilo toliko hudobij na svetu.

Nekateri popi hvalijo vojno, "ki jo je Bog poslal", ker utrdi in poglobi in razširi po njihovem mnenju vero in zaupanje v Boga. Poveljnica slavne "Salvation Army", Eva Booth, ki bi morala tudi kaj razumeti o veri, je drugega mnenja. Ona pravi: "Bojujoči se narodi postajajo čimdalje bolj brezverni. Zlasti veljato za Francijo in Belgijo. Povsod v teh deželah in po vseh razredih je slišati besede 'Boga ni, Bog ne more biti, sicer ne bi nikdar dopustil tega."

V ljubeznjivi državi Georgia ni hotela legislatura ustanoviti mest tovarniških nadzornikov za izvedbo novega zakona o varstvu otrok. Zakon je bil torej sklenjen, da se meče ljudem pesek v oči; s tem, da noče legislatura organov za izvedbo zakona, pravi sama, da naj kar ostane na papirju.

Delavec, ki pri volitvah glasuje za kapitalistične stranke ali se pa sploh ne briga za volitve, in tako pomaga delavskim sovražnikom do zmage, nikakor nima pravice, da bi se pritoževal, če se podražujejo življenske potrebščine, če se razširja brezposelnost in če ne najde pravice, kadar jo išče. S tem, da podpira aktivno ali pa pasivno kapitalistične stranke, plete sam bič, ki ga bo potem tepel.

— Iz astronomije.— Smrten strah. — Kaj povzroča blaznost. — Od kod pride pleša? — Dobra beseda za cigarete. — Med mrtvimi (Pesem). — V ognjeniku Vezuvu. — Kaj morate vedeti, ko kupite milo. — Ure nekdaj in zdaj. — Krona stvarjenja (Pesem). — Za katerimi bolezni umiramo v naši državi? — Poldne (Pesem). — Nauki mormonske cerkve! — Človeško telo je rudnik. — Čas (Pesem). — Ali imate dovelj vlažen zrak v stanovanju? — Listje vinske trte zoper vročino. — Nasveti in zanimivosti. — Hiše iz porcelana.

Nemška vlada hoče vedeti, zakaj je Amerika nezadovoljna z njenima atašejema. Pravi, da je njena čast na kocki. Kaj še! Ta čast je že davno zaigrana, in o tem, kar je "fuč", se ne kocka več.

Nemški atašeji so v Ameriki špionirali, organizirali komplote, pripravljali Huerti pot v Mehiko, skratka opravljali lumparije; sedaj se pa nemška vlada repenči zaradi "časti".

Nemška vlada je tako užaljena, da odpokliče nazadnje morda še "ekscelenco" grofa von Bernstorffa, svojega ambasadorja, iz Amerike. Glueck auf zur Reise!

Nemčija je hotela z vtihotapljenjem zločinca Huerte v Mehiko dobiti mornariško bazo v ameriških vodah. Ponesrečilo se je, zdaj bi pa fada obvrnila pozornost od svojih intrig s — "častjo".

Kitajski republikanci se gibljejo. Vsoboto in nedeljo so Sunjatsenovi pristaši zavzeli Šangaj in Vuzung. Z revolucijo so ustanovili republiko, in kakor kaže, jo mislijo z revolucijo tudi braniti.

Nemški socialisti interpelirajo.

Berlinski, sedaj zopet dovoljeni "Vorwaerts" naznanja, da je socialdemokratična stranka nemškega zbora sklenila predložiti na prihodnjem, t. j. decembrskem zasedanju državnega zbora naslednjo interpelacijo vladi:

"Ali je državni kancelar pripravljen poročati o pogojih, pod katerimi bi bil voljan započeti mirovna pogajanja?"

Vprašanje bo stavil poslanec Scheidemann, poslanec Landsberg je bil pa določen, da ga utemelji. Natančnejše in nujnejše vprašanje glede vedenja vlade napram miru je bilo zavrnjeno z 58 proti 43 glasovom.

"Vorwaerts" piše v tej zadevi: "Kar zahtevamo, je končna izjava o mirovnih zahtevah socialnih demokratov in jasen odgovor vlade". — "Berliner Tageblatt" pa pravi: "Ne moremo uvideti, zakaj naj bi se ne stavilo to vprašanje in se nanj odgovorilo? Meni se, da bi se smatral odgovor za znamenje slabosti v inozemstvu. Vojaško stališče Nemčije je tako trdno, da bi nas moralo malo brigati, kaj pišejo časniki zaveznikov. Vsekakor bi se vsaj ne smelo ovirati ljudstvo, da bi smelo vprašati vlado o njenih ciljih in namenih".

Kancelar Bethman je baje obljubil, da se bo dne 11. decembra razpravljalo o tem vprašanju.

Divja deklica.

V nekem gozdu na severnem Češkem v Krkonoših so drvarji pred nekaj časom našli čudno bitje v gošči. Na skali sredi goščave je sedela deklica, oblečena le z nekaterimi cunjami, popolnoma v divjem stanju. Komaj 13letno dekletce je obsedelo na skali, ker ni moglo ubežati, ter je plašno gledalo prišlece. Na razna vprašanja je odgovarjala le z nerazumljivimi glasovi. Najbrže je bila deklica kot gluhonema izpostavljena že pred več leti. Ta najdba zbuja veliko pozornost in oblasti skušajo doseči jasnost glede pokoljenja nesrečnega otroka.

Svoboda govora.

Italijanski ministrski predsednik Salandra je izjavil napram uredniku lista "Tribuna," da bo vlada pustila v parlamentu, ki bo v kratkem sklican, popolno svobodo govora; sicer ve, da je pričakovati napadov, ali se jih ne boji in prebivalstvo jih bo znalo ceniti po vrednosti. Glede cenzure je rekel, da je ni mogoče odstraniti, dasi priznava njene napake in inkongruence, ki so pa neizogibne.

Bomo videli.

Pomanjkanje drobiža na Francoskem.

Listi javljajo, da primanjkuje na Francoskem drobiža, tako da v pariških trgovinah že porabljajo pisemske znamke namesto drobiža. Državna kovačnica kuje samo zlat in srebrni denar, drobiž pa so prej izdelovale zasebne kovačnice, ki pa se zdaj ne morejo s tem baviti, ker izdelujejo vse municijo.

Umetno draženje živil in potrebščin.

Dunajsko policijsko ravnateljstvo je izsledilo, da gotovi ljudje skrivajo v skladiščih spediterjev vsakovrstne potrebščine in živila, da bi jih pozneje, če bi postale cene višje, s toliko večjim dobičkom prodali. Policija je preiskala vsa skladišča dunajskih spediterjev ih je med drugimi stvarmi našla tam: 438 bal usnja, 3095 zabojev mila, 4938 zabojev kondenziranega mleka, 857 vreč riža, 372 zabojev čokolade, 89 bal volne, 200 zabojev sira, 250 zabojev kunerola, 14 sodov olja, 488 zabojev rozin in še vse polno drugih stvari. Proti ljudem, ki so skrili ta živila in te potrebščine, se je uvedlo sodno postopanje.

Prvi naslednik nemških atašejev bo baje avstrijski generalni konzul v New Yorku Nuber. Weli, von Papen in Boy Ed mu lahko pripravita pot.

"Berliner Lokal Anzeiger" poroča, kakor javljajo iz Amsterdama, da je podal sodrug dr. Karl Liebknecht deset interpelacij v državnem zboru, od katerih so bile tri zaplenjene. Liebknecht hoče vedeti, ali je vlada pripravljena započeti takojšnja mirovna pogajanja, ali hoče prekiniti tajna diplomatična pogajanja in izročiti ljudstvu kontrolo, ali hoče napraviti konec bedi med množicami prebivalstva in ali hoče pri prihodnjem zasedanju jasno razložiti ljudstvu svoje stališče. — Ali je čudo, da niso nemški vladi taka vprašanja všeč?

Dunajska "Arbeiter Zeitung" je pred kratkim objavila sledeči brzojav, podpisan od vojnih poročevalcev Bittnerja, Eckerja, Redena, Roda-Roda in Schulza: "Natančni popis bitke pri Gorlici, ki je izšel v 'Berliner Tageblattu', je od prve do zadnje besede izmišljen in sestavljen s pomočjo Hartlebenovega potnega leksikona." — Veruj v poročila!

Chicaško sodišče preiskuje graft v nekaterih unijah. Počakajmo. Če je graft, naj se kaznuje. Ampak skoraj malo čudno je, da se Hoyne briga za blagor delavskih organizacij.

"Čas", slovenska revija v Ameriki, druga izdaja ima sledečo vsebino: Človeška in živalska moč. — Čudovitost ribe jegulje. — Kdaj pride ta čas. — Kako se mora navijati ura. — Za zdravje in bolezen. — Znanstvena kokošjereja. — Biseri kratkih povesti iz svetovne književnosti: 1 Potrpežljiva Griselda. 2 Aladdin ali čudovita svetilka. — Doma (Pesem). — Srčna napaka (Pesem). — Iz geologije.

Po kaki bolezni.

Pred nekoliko časa smo prejeli sledeče pismo: "Kakor Vam znano, sem Vas vprašala, kje bi mogla kupiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Ob istem času ga je g. J. Hrabak prejel ter ga sedaj kupujem od njega in bi po tako nevarni želodčni bolezni, na kateri sem trpela, zelo dvomila, ako bi mogla danes hoditi, ker sem bila tako slaba, kot novorojen otrok. Mrs. Agnes Dobias, Mappard, Ohio. — Pri slabosti po hudi bolezni je bilo Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino vedno uspešno kot zelo cenjena tonika. Ono ne pripušča zabasanja čreves, ampak jih vzdržuje krepke in čiste. V boleznih, ki so vsled zapeke ali telesne slabosti nastale resne, se lahko zanašate na to sredstvo.

V lekarnah. Cena $1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Če potrebujete sredstvo za drgnenje trupla pri revmatičnih ali nevralgičnih bolečinah pri oteklinah in zvinenjih, pri slabosti mišic, izberite si Trinerjev liniment. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

V MIRNEM ČASU.

Krasna slika naravnega bogastva in napredka v mirnem času, pregled svetovne trgovine na suhem in na vodi, zemeljskih produktov in veselo življenje je naslikano na Trinerjevem Koledarju za leto 1916. Ako želite dobiti enega, tedaj pošljite 10c na **Mr. Jos. Triner, 1333-1339 S. Ashland Ave. Chicago, Ill.** (Advertisement.)

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane $1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis
Telefon 1199

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 12 A. M. —3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer neuraduje.
Tel. Canal 476.
1801 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8996

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

AMERICAN STATE BANK

Ravnateljski odbor:
Michael Zimmer, načelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankini
Abel Davis
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Krasa
James F. Stepina
C. R. Walleck

AMERICAN STATE BANK
1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.
Glavnica in prebitek . . . $500,000.00
ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer, vse druge dneve pa do 5½ popoldan.

10	$1.55	100	$15.45
20	3.10	200	30.90
30	4.65	300	46.35
50	7.75	500	77.25
70	10.80	1000	154.00

Pošiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da se pošteno izplača ali pa Vam vrne.
Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.
Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.
Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

POZOR! Kadar se nahajate v gostilni,
3 pristne pijače 2 zdravilne.

zahtevajte vedno dobre, zdrave in pristne pijače, ki nosijo na steklenici napis **imported**, in to so A. Horwatove: **Importirani Brinjevac, Slivovec, Tropinovec, Grenko Vino in Kranjski Grenčec.** Moja tvrdka je prva in edina samostojna, ki importira žgane pijače in zeliščna naravnost iz Kranjskega. Rojaki, zapomnite si, da je **A. Horwatovo Grenko Vino** napravljeno iz najboljšega californijskega rudečega vina in iz najzdravejših zelišč ter nadkriljuje vse druge pijače te vrste za človeško zdravje. Ravno tako Kranjski Grenčec. Posebno ako pijete slabo žganje, ne bo nikdar škodovalo, če denete polovico tega grenčeca vsem.
A HORWAT, 1827 W. 22nd St., Chicago, Ill.

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka
F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIC
324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VRNIMO SE!
V lekarnah

Cena $1.00

Prav radi se spominjamo onih dni, ko smo bili krepki in polni zdravja in življenja, in ko si bil v svesti, da je ta svet nebeški raj, poln sreče in veselja za nas. Kaj nas je zadelo, da nismo več onega mnenja; da smo premenili svoje navade in se odtujili od srednje poti, ki se imenuje zmernost v vsaki stvari? Vrnimo se k starim navadam, k navadni hrani, k bolj resnemu delu, k svežemu zraku, a zlasti pa moramo pazno skrbeti za svoje prebavne organe, da preprečimo zabasanost in nje posledice, ter slabost in nervoznost. Kakor hitro opazimo nered, ne pozabimo na

Trinerjevo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

To zdravilo je jako važnega pomena, ker pospešuje delovanje prebavnih organov in tako nam povrne prejšnje navadno zdravje za dobo dokler zopet ne pademo v razvade.

To zdravilo tudi —

PREKINE BOLEČINE IZ DROBJA,
ODSTRANI ZABASANOST,
DOPRINESE OKUS DO HRANE,
POMAGA PREBAVLJATI,
OKREPČA PREBAVNO MOČ,
OHRANI ORGANE DELAVNE,
ODSTRANI NERVOZNOST.

Urejuje, okrepčuje, daje novo moč, prepreči in odstrani zabasanost, potolaži glavobol, da je pomoč dekletom in ženam v slučaju neprilik, ter vseh drugih enakih boleznih.

Ako hočete preprečiti bolečine, imejte vedno priročno **TRINERJEV LINIMENT** in ribljite telo z njim kadar čutite najmanjšo bolest, bodisi revmatično ali nevralgično. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER
izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.